
STENOGRAFISCHE NOTULEN VAN DE PROVINCIERAAD VAN ANTWERPEN

VERGADERING VAN

3 DECEMBER 2021

PROVINCIERAAD VAN ANTWERPEN

VERGADERING VAN 3 DECEMBER 2021

De vergadering wordt geopend te 14.30 uur.

Mevrouw de Gouverneur en de heer Provinciegriffier zijn aanwezig.

Tekenden de aanwezigheidslijst:

De heer	ANCIAUX Koen
Mevrouw	BAKELANTS Ann
Mevrouw	BOONEN Nicole
De heer	CALUWÉ Ludwig
De heer	CLAESSEN Jan
Mevrouw	COLSON Mireille
Mevrouw	COTTENIE Christ'l
Mevrouw	CUYLAERTS Nathalie
De heer	DANEELS Tobias
De heer	DE HAES Jan
De heer	DE QUICK Erik
De heer	DE WINTER Stefan
De heer	DILLEN Koen
Mevrouw	FRANÇOIS Catherine
De heer	GEYSEN Kris
De heer	GYS Seppe
Mevrouw	HELSEN Katleen
Mevrouw	LAUWERS Linda
De heer	LEMMENS Luk
De heer	PALINCKX Koen
De heer	SCHOOFS Louis
De heer	SOHIER Rudy
Mevrouw	STEVENS Lili
Mevrouw	TALHAOUI Fauzaya
De heer	VALKENIERS Bruno
De heer	VAN BUEREN Hugo
Mevrouw	VAN DIENDEREN Ilse
Mevrouw	VAN HAUTEGHEM Marleen
Mevrouw	VAN OLMEN Mien
De heer	VAN RANSBEECK Brend
De heer	VANDENDRIESSCHE Diederik
Mevrouw	VERHAERT Inga
De heer	VERHAIVEN Eddy
Mevrouw	VRANCKEN Isabelle
Mevrouw	WECKHUYSEN Wendy

Verontschuldigd:

Mevrouw	VAN GORP Valery
---------	-----------------

De raad is bijeen in openbare vergadering.

OPENBARE VERGADERING

GRIFFIE

Departement Mens, Communicatie en
Organisatie

De leden van de provincieraad

datum 16 november 2021
kenmerk Sharepoint>griffie>provincieraad>zittingen>2021
contactpersoon Veerle Vervloesem | T 03 240 54 28
veerle.vervloesem@provincieantwerpen.be
onderwerp Provincieraad

Mevrouw
Mijnheer

Bij toepassing van artikel 7 van het provinciedecreet heb ik beslist om de provincieraad bijeen te roepen in december 2021 op de volgende data:

- vrijdag 3 december 2021 om 14.30 uur (Openingsrede van de Gouverneur);
- dinsdag 7 december 2021 om 14.00 uur;
- woensdag 8 december 2021 om 14.00 uur;
- donderdag 9 december 2021 om 14.00 uur.

U wordt uitgenodigd deze vergadering bij te wonen. De vergadering heeft plaats in de provincieraadszaal, Kon. Elisabethlei 22 te 2018 Antwerpen. Als bijlage stuur ik u de agenda van de zitting van 3 december 2021, die wordt voortgezet op 7, 8 en 9 december 2021.

Met vriendelijke groeten

De voorzitter

Kris Geysen

PROVINCIERAAD VAN ANTWERPEN

VERGADERING VAN 3 DECEMBER 2021

Agenda

OPENBARE VERGADERING

0. Provinciale overheid

- 0/1 Aanpassing meerjarenplan 2020-2025 (boekjaar 2021 - maand december). Vaststelling kredieten 2022. Advies van het Rekenhof. Kennisname.

1. Ruimte, Onderwijs en Mobiliteit

- 1/1 APB Provinciaal Vormingscentrum Malle. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 1/2 APB Provinciaal Onderwijs Antwerpen. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 1/3 Provinciaal Onderwijs Vlaanderen. Jaarverslag en -rekening 2020. Kennisname.

2. Platteland, Europa en Flankerend Arbeids- en Onderwijsbeleid

- 2/1 APB Provinciaal Secretariaat Europese Structuurfondsen. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 2/2 APB Kamp C. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 2/3 APB Provinciaal Documentatiecentrum Atlas. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 2/4 APB Gouverneur Kinsbergencentrum. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 2/5 APB de Warande. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 2/6 Provinciale initiatieven. Het GielsBos vzw. Jaarverslag 2020. Kennisname.

3. Vrije Tijd, Leefmilieu en Personeel

- 3/1 APB Provinciaal Recreatiedomein Zilvermeer. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.

- 3/2 APB Provinciaal Recreatiedomein De Schorre. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 3/3 APB Toerisme Provincie Antwerpen. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 3/4 EVAP Provinciaal Sport- en Recreatiecentrum de Nekker vzw. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 3/5 EVAP Arboretum Kalmthout vzw. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 3/6 EVAP Kempens Landschap SON. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 3/7 EVAP Provinciaal Recreatiedomein De Lilse Bergen Vzw. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 3/8 APB Provinciaal Instituut voor Hygiëne. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 3/9 APB Campus Vesta. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.

4. Economie, Landbouw en Interne ondersteuning

- 4/1 APB Havencentrum. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 4/2 APB Hooibeekhoeve. Meerjarenplan 2020-2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 4/3 EVAP Proefbedrijf Pluimveehouderij vzw. Meerjarenplan 2020 - 2025 en Kredieten 2022. Goedkeuring.
- 4/4 Aanpassing meerjarenplan 2020-2025 (boekjaar 2021 - maand december). Aanpassing van de dotaties van de autonome provinciebedrijven en de extern verzelfstandigde agentschappen privaat met vzw-structuur. Vaststelling van de kredieten 2022. Goedkeuring.
- 4/5 Aanpassing meerjarenplan 2020-2025 (boekjaar 2021 - maand december). Beleidsrapporten en motivering van de wijzigingen bij de aanpassing meerjarenplan. Vaststelling van de kredieten 2022. Goedkeuring.
- 4/6 Algemene provinciebelasting. Reglement 2022. Goedkeuring.
- 4/7 Provinciale opcentiemen op de onroerende voorheffing. Reglement 2022.

Goedkeuring.

4/8 Provinciebelasting op de bedrijven. Reglement 2022. Goedkeuring.

5. Moties

6. Interpellaties

7. BESLOTEN VERGADERING

VOORZITTER.- Goedemiddag allemaal. Allemaal van harte welkom op deze provincieraad. Mag ik vragen aan de dienst Protocol de gouverneur uit te nodigen om deze raad te vervoegen en willen de aanwezigen hiervoor rechtstaan alsjeblieft?

De gouverneur komt de raadszaal binnen.

Dames en heren, de zitting is geopend. Graag heet ik iedereen van harte welkom hier en ook thuis uiteraard, voor de rede van onze gouverneur. Jammer genoeg een rede zoals de vorige editie. Corona heeft weer roet in het eten gebracht, zodoende dat vandaag en de komende provincieraden hybride zullen doorgaan. Het voorbije jaar heeft de gouverneur ons er meerdere malen de aandacht op gevestigd dat corona een moeilijk te bestrijden beestje is. Een pandemie zoals we er al lang geen gekend hebben. Maar vandaag zal onze gouverneur, mevrouw Cathy Berx, hier haar openingsrede houden zoals dit gebruikelijk is bij de start van de budgetbespreking. De gouverneur zal ons zoals steeds heel wat vertellen over een onderwerp dat ons allen aangaat. Vandaag zal ze ons het vuur aan de schenen leggen. Ze doet dit niet alleen, maar heeft hiervoor ook enkele sprekers en panelleden uitgenodigd. Mevrouw de gouverneur, wij staan alvast in vuur en vlam om naar uw woorden te luisteren. Mag ik u uitnodigen deze raad te woord te staan? Alsjeblieft.

Tijdens de toespraak wordt een begeleidende presentatie getoond.

Mevrouw BERX, Gouverneur.- Dank u wel, voorzitter. Als ik iets probeer vooral niet te doen, is het mensen het vuur aan de schenen te leggen, behalve mijn studenten, doch dat geheel terzijde. Maar bedankt voor de fijne inleidende woorden.

Geachte voorzitter van de provincieraad, geachte gedeputeerden, raadsleden en griffier, beste panelleden, sprekers en coauteurs, dames en heren thuis. Toeval bestaat amper. Op 4 december, morgen dus, zouden de hulpdiensten en heel in het bijzonder de brandweer heilige Barbara vieren, beschermster tegen brand en bliksem. Inderdaad en helaas, zouden. Dat COVID-21 een echte viering alweer onmogelijk maakt is opnieuw een hartvochtige streep door de rekening van de brandweerlieden die terecht zo hard uitkeken naar hun feest. Al eeuwenlang geportretteerd met toorts, bliksemschicht en soms ook munitie geldt Sint Barbara als de patroonheilige van gevaarlijke beroepen en vooral dan van allen die geconfronteerd worden met de gevaren van vuur. Op de vooravond van Sint Barbara draag ik deze openingsrede dan ook met heel diep respect op aan alle brandweerlieden die tijdens het werk gewond raakten of het leven lieten, voor de moed en de offers die zij en hun families hebben gebracht in de strijd tegen het vuur en voor onze veiligheid.

Machtig Vuur: over de kracht van vuur en de beheersing ervan in sterk veranderde en veranderende tijden, gaat uiteraard over de gevaren, maar ook zonder afbreuk te doen aan de genadeloosheid ervan, over de kracht van vuur als bron van vernieuwing en innovatie in ons denken en doen. Vuur is het derde deel in een cyclus van redes over de vier elementen. Die inspiratie haalde ik bij Ovidius en Pythagoras. Het onvergankelijke bestel kent vier elementaire oerstoffen. Twee ervan zijn zwaar: aarde en water, die door hun gewicht vanzelf naar onderen getrokken worden. De twee andere zijn gewichtloos. Daar er niets op drukt, gaan zij naar boven: lucht en vuur. En vuur is nog lichter dan lucht. Na lucht in 2019 en aarde vorig jaar, volgt nu dus vuur, om bij leven en welzijn volgend jaar te eindigen met water. En dit telkens weer vanuit onze Antwerpse realiteit, opdracht en ambities.

Dames en heren, vuur geeft en neemt. Vuur boeit, inspireert, verwoest en discrimineert, al eeuwen lang. Sinds de mens er als eerste en enige wezen op aarde in slaagde vuur te maken en het te beheersen, blijft de dualiteit die zo eigen is aan vuur fascineren. In die zin heeft vuur zoveel gemeen met water. Vuur is bron van energie. Vuur, en wat is bijvoorbeeld de zon anders dan vuur en bron van schier eindeloze energie, geeft hitte, kracht en energie om ons te

verwarmen, ons uit bed te krijgen en in beweging te brengen, om processen en machines aan te drijven, om ovens en lampen te doen branden. Kortom, zonder vuur geen vooruitgang. Zonder vuur bleef veel onontdekt, onontgonnen, of nooit uitgevonden, onvervuld.

Maar vuur kan ook genadeloos, verwoestend en vernietigend zijn. Voorbeelden zijn legio. De vulkaanuitbarsting op La Palma, de steeds nog meer uitdagende en verschroeiende zomerse bosbranden in het zuiden van Europa, Australië, Californië, Zuid-Amerika. Ook in ons land worden we steeds vaker geconfronteerd met de verwoestende kracht van vuur. Alleen al tijdens de pandemie moesten we twee grote natuurbranden bestrijden. In april 2020 bezocht Minister Zuhair Demir het prachtige natuurreservaat De Liereman, terwijl het veen nog na smeulde. En meer recent vernielde een brand een deel van de unieke natuur van het Groot Schietveld in Brecht.

Helaas is er nog meer aan de hand. Wat geldt voor de SARS-CoV-2 pandemie en de verwoestende overstromingen van afgelopen zomer, geldt onverminderd en al jarenlang voor vuur. Vuur discrimineert. Zo worden kwetsbare huishoudens veel vaker geconfronteerd met brand. Soms heeft dat te maken met een problematische wooncultuur, gebrek aan voorzichtigheid of ronduit onvoorzichtig gedrag. Meestal is de gebrekkige woonkwaliteit de doorslaggevende oorzaak. Wie het moet stellen met weinig middelen, woont doorgaans in een onveilige of verouderde woning en beschikt over onvoldoende middelen om te investeren in rookmelders en branddekens, laat staan in brandpreventie in het algemeen. En alsof dat nog niet volstaat, veelal is ook de menselijke schade aanzienlijk groter. In de eerste plaats voor de getroffen gezinnen zelf, maar niet zelden ook voor omwonenden. Geen tragischer voorbeeld dan de vreselijke brand in de Londense Grenfelltoeren in 2017. Tot vandaag zijn nog steeds niet alle slachtoffers geborgen en blijft de finale dodentol ongewis.

Wie een brand overleeft, is niet zelden getekend voor het leven. Lichamelijk, psychisch en emotioneel. In Antwerpen en omstreken kunnen brandwondenslachtoffers gelukkig rekenen op de indrukwekkende steun van Oscare vzw. Dit jaar viert Oscare trouwens haar twintigste verjaardag. Inmiddels wordt Oscare ook internationaal geroemd om haar kennis en expertise rond littekenbehandeling, om haar focus op preventie, sensibilisering en nazorg. Bij dezen breng ik graag hulde aan Greet Rouffaer, Patrick Declerck en Koen Maertens die het Greet Rouffaerhuis, nu Oscare uitbouwden tot wat het vandaag betekent voor brandwondenslachtoffers in het bijzonder en voor de samenleving in het algemeen. Overbodig u te overtuigen van de gevaren van vuur en brand.

Overbodig om te poneren dat we ons nog steeds verstandig moeten wapenen tegen brand. Verstandig, want pogingen om zo goed als alle risico's a priori en maximaal terug te dringen, zijn gedoemd om te mislukken. Die pogingen zouden trouwens niet per se verstandig zijn. Minstens zouden we veel kansen laten liggen. Risico's en het durven nemen ervan zijn immers cruciaal voor innovatie en vooruitgang. Als geen mens ooit, als een Daedalus gelijk, de ambitie had om te vliegen als een vogel, maakten de gebroeders Wright allicht nooit hun eerste vlucht. Dan zeilden we nog steeds de wereld rond. Bleva a fortiori de ruimte, de maan, Mars nooit verkend. Uiteraard was die eerste vlucht waanzinnig risicovol. Tegelijk was ze van het grootste belang voor de verdere ontwikkeling van de luchtvaart, zoals elke succesvolle ruimtemissie ons nog steeds wetenschappelijk inzicht en vooruitgang brengt. Of zoals T.S. Eliot het ooit zo mooi samenvatte: Het zijn enkel zij die het risico nemen om te ver te gaan, die te weten komen hoe ver iemand kan gaan. Succes is nooit verzekerd. Incidenten zijn nooit helemaal uit te sluiten. Maar roekeloosheid leidt niet zelden tot de val, zoals Icarus op weg naar de zon in zijn jeugdige hubris mocht ervaren. Risico's begrijpen, inschatten en afwegen zonder te vervallen in verlamme angst of zelfvernietigende roekeloosheid, veronderstelt reflectie, voorbereiding en interactie. Het veronderstelt dat we kansen zien en grijpen. Dat we bedreigingen begrijpen en trachten om te buigen. Ieder van ons en dat geldt ook voor de gemeenschap in het algemeen.

Nu, wie reflectie zegt, denkt aan filosofen. Dankbaar en met veel waardering geef ik na mijn korte inleiding het woord aan Professor Ignaas Devisch, die, over berekende risico's nemen gesproken, vriend en vijand verraste toen hij in september 2021 Leo Neels opvolgde als algemeen directeur van de even beroemde als in zekere zin beruchte denktank Itinera. Toeval bestaat amper. In volle lockdown publiceerde Ignaas Devisch zijn uitstekende boek *Vuur: Een vergeten vraagstuk*. Mijn keuze om deze rede te wijden aan het element vuur was toen al gemaakt, maar ook voor mij kon zijn boek op geen beter moment verschijnen. Hij zal allicht verder ingaan op de veelzijdigheid, kracht, betekenis en impact van vuur, op onze immer ambigue omgang ermee en op de noodzakelijke herijking van onze verhouding ertoe. In het bijzonder op onze verhouding tot energie en de zon als bron ervan. Maar dat is voor later.

Na bij voorkeur ernstige reflectie volgt doordachte actie, al zullen we, zoals Anne Bergmans meesterlijk aantoonde in haar bijdrage, blijvend moeten leren leven en blijvend leren omgaan met een mate van onzekerheid en de boeiende gevolgen en impact ervan. Vandaar het grote belang van veerkracht en van een eindeloos vermogen om ons aan te passen aan en in te spelen op wijzigende contexten. Deze inzichten ontslaan ons niet van onze plicht om risico's te analyseren, deze analyses te blijven toetsen aan een wijzigende realiteit, aangepaste preventieve maatregelen te formuleren en in acht te nemen en vooral ook om te leren leven in en met een wereld waar we ondanks preventie en pro-actie niet, nooit alle risico's, gevaren en onzekerheden kunnen controleren. Of nog: denken in termen van risico om te kunnen omgaan met onzekerheid, zoals Anne het omschrijft.

Vuur, dames en heren, raakt alle facetten van ons leven, waar we het ook beleven. Thuis, in onze buurt, op straat, op het werk, in de haven, in de natuur. Bovendien maken vooruitgang en de opkomst van nieuwe technologieën incidenten tegelijk minder talrijk, maar ook complexer. En ook dat brengt weer nieuwe risico's met zich mee. Niels Vanlaer, Business Continuity Manager van het Antwerpse Havenbedrijf licht dit toe voor de risico's en onzekerheden in en om de haven en de scheepvaart. In een uitgebreid deel geven de vijf uitmuntende zonecommandanten van de vijf hulpverleningszones van provincie Antwerpen een boeiend overzicht van de wijzigende risico's en uitdagingen. Die zijn niet min. Ze hangen samen met de disruptieve transitie waar we allemaal voor staan. Dat schuurt bij momenten, maar de hulpdiensten geven zich er minstens scherp rekenschap van. Bovendien organiseren ze zich erop met hun zone en binnen een sterk netwerk dat interdependent en erg flexibel is. Die genetwerkte organisatiekwaliteiten zijn evenwel nooit volledig af en moeten permanent en tot diep in de organisatie geborgd worden. Dat sluit ook aan bij de inzichten van Hugo Marynissen en Steven van den Oord met betrekking tot crisis governance.

Maar ik loop vooruit. Onze ruimtelijke ontwikkeling en de energietransitie, weg van fossiele brandstoffen naar elektrische wapens, elektrische wagens, soms is dat ook een wapen, elektrische wagens, of als transitietechnologie wagens op CNG of LPG, brengen extra uitdagingen met zich mee voor het voorkomen en bestrijden van brand en ontploffingen. Met een ruimere introductie van waterstof als energiedrager zal dat zeker niet anders zijn. Domatica, big data, artificiële intelligentie, machine learning of support voor menselijke pro-actie, preventie en interventie, bieden uiteraard ook heel wat nieuwe kansen, in het bijzonder voor de hulpdiensten. Tegelijk kunnen zij ook falen, of bron zijn van nieuwe risico's en onzekerheid. Elk nadeel heb zijn voordeel, maar elk voordeel niet zelden ook een zeker nadeel. Dat inzien en begrijpen is cruciaal, evenals de inzet van het juiste talent op het juiste moment en op de juiste plek. Ook waar en wanneer dat minder voor de hand ligt. Om aan deze nieuwe risico's het hoofd te kunnen bieden moeten de hulpdiensten goed voorbereid en getraind zijn. De tijd waarin brandweerkorpsen enkel trinden in hun eigen kazerne en afhingen van de kennis van de eigen leden ligt al heel ver achter ons. Dankzij Campus Vesta wordt elk lid van de brandweer opgeleid op dezelfde manier. Zo beschikt elke brandweerman of -vrouw over dezelfde basisvaardigheden. Campus Vesta, haar naam refereert aan de godin van het haardvuur, van de eendracht en de

veiligheid in de staat, zorgt ervoor dat alle brandweerlieden voldoende opgeleid zijn om aan alle verwachtingen te voldoen en veilig te kunnen werken. Oefening baart kunde, en dankzij Campus Vesta zijn er meer mogelijkheden toe dan vroeger.

Natuurbranden, dames en heren, zijn van alle tijden. In sommige landen of streken worden ze gecontroleerd ingezet voor bos- en natuurbeheer. Vuur is dan een regeneratieve kracht. Problematischer is de grote toename van ongecontroleerde, schier onbeheersbare bos- en natuurbranden. Zij zijn zowel het gevolg als de letterlijke brandversneller van de voortschrijdende klimaatverstoring. Ze verwoesten rijke bio-diverse biotopen. Ze bedreigen mensen, hun woningen, dorpen en/of vakantieverblijven. Ook bij ons. Het risico is dat de natte zomer van 2021 de hitte en droogte van de voorbije jaren doet vergeten. Nochtans leidt ook bij ons de klimaatverstoring tot toenemende droogte, waardoor het risico op brand navenant groeit. Als regio met een extreem lage waterbeschikbaarheid, is Vlaanderen, in het bijzonder ook onze eigen provincie, bovendien extra kwetsbaar. Om al deze redenen moeten omwonenden van natuurgebieden, maar ook occasionele of trouwe bezoekers, zich buitengewoon scherp bewust zijn van de impact van het eigen gedrag op brandrisico's. Risico's die vooral in tijden van extreme droogte, veel wind en lage waterbeschikbaarheid moeilijk beheersbaar zijn. Een sintel van een barbecue of vuurkorf, een achteloos weggeworpen sigaret, glas- of spiegelscherf, meer is vaak niet nodig om een natuurgebied in lichterlaaie te zetten. Tot nog toe hebben dergelijke natuurbranden, althans in Vlaanderen, gelukkig nog geen mensenlevens geëist, of zware materiële schade aan woningen en/of weekendverblijven veroorzaakt. Dat is geen vrijbrief voor achteloosheid. Want ook de natuurschade heeft een enorme kost, ecologisch en economisch. Ecoloog Geert De Blust gaat straks verder in op de impact van vuur op de natuur.

Geen haven, geen petrochemisch of chemisch proces zonder hitte of vuur. Het volstaat om de schouwen en vele plants in de haven te aanschouwen. Niet zelden is vuur hoofdzakelijk en noodzakelijk om bedrijven en hun hoogtechnologische complexe processen operationeel te houden. De karakteristieke omstandigheden van de haven met de nabijheid van gevaarlijke stoffen, zorgen voor zeer specifieke risico's. Specialisten onderscheiden drie types branden die in en om een haven kunnen woeden: scheepsbrand, ladingbrand en industriebrand. Niels Vanlaer gaat er dieper op in en licht de interactie tussen Havenbedrijf Antwerpen, de bedrijfsbrandweer en de hulpverleningszones toe.

Dames en heren, vuur, risico's, onzekerheden, uitdagingen, kansen, innovatie, creatie, regeneratie, kracht, energie. Vuur is te complex en veelzijdig voor slechts één rode draad, laat staan voor een specifieke, vaste omgang ermee. Dat zou per definitie intrinsiek tegenstrijdig zijn. De rijke notie van crisis governance als manier om met risico's en onzekerheden om te gaan, komt daaraan tegemoet. Crisis governance gaat immers vooral om een gelaagde mentale ingesteldheid, in die zin dat incidenten niet plots en onverwacht zijn, maar doorgaans geleidelijk getriggerd worden en zich toch altijd weer anders manifesteren dan vooraf bedacht. Eerder dan met vaste structuren en vooraf gemaakte plannen, hoe belangrijk die ook zijn voor voldoende stabiliteit en houvast, houdt crisis governance zich vooral bezig met onder meer het volgende vraagstuk. Hoe zet een organisatie, of een complex van organisaties, vormen en structuren van autoriteit, van gezag dus, en samenwerking in om data te verzamelen, deze te verrijken tot informatie, middelen en capaciteit te bundelen, en activiteit te coördineren, en dit allemaal met één gedeeld doel voor ogen: crises en onzekerheden met zo weinig mogelijk negatieve impact sneller en beter het hoofd te bieden. De zaadjes voor een dergelijke aanpak worden overigens best gezaaid lang voor er sprake is van crises, al zijn die in zekere zin altijd wel latent aanwezig.

Dames en heren, afgelopen zomer mijmerden we, op veilige afstand en buiten, bij een avondlijk haardvuur met de verschillende coauteurs over dit fascinerende onderwerp en deze rede. Uiteenlopende onderwerpen en ook pijnpunten waarmee onze vijf brandweertzones en onze provincie geconfronteerd worden kwamen daarbij uitvoerig aan bod. Zo spraken we bijvoorbeeld ook over het budget van de hulpverleningszones in tijden van nieuwe risico's, de

continue zoektocht naar bekwaam personeel en vrijwilligers, de opleiding van de brandweerlieden en de impact hiervan op de werking van de hulpverleningszones en de samenwerking tussen de hulpverleningszones onderling, respectievelijk tussen de hulpverleningszones en de lokale en hogere overheden: de gemeentebesturen en de provincie, Vlaamse en federale overheid. In een panelgesprek met vertegenwoordigers van de vijf hulpverleningszones uit provincie Antwerpen, delen we zo dadelijk enkele inzichten met u. Voor de omgang met risico's en onzekerheden, voor de veiligheid en het welzijn van onze regio, zijn ze mijns inziens ook voor uw raad interessant en van groot belang. Aansluitend op het panelgesprek zal Maya Gijssels van de dienst Noodplanning een korte toelichting geven over de erg nuttige, dra onmisbare cartografietool die voor bestrijding van calamiteiten in natuurgebieden werd ontwikkeld. Daarna rond ik af met nog enkele slotbeschouwingen.

Graag geef ik nu het woord, op afstand in principe, aan professor Ignaas Devisch, auteur van *Vuur: Een vergeten hoofdstuk*. Vanuit een filosofisch perspectief wijdt hij u verder in in de kracht, risico's en de soms vernietigende schoonheid van fascinerend vuur. Hij spreekt over zijn ideeën om de mens weer beter te verbinden met het vuur in al zijn diversiteit en met de zon in het bijzonder. Ignaas, u heeft het woord, in de hoop dat die verbinding lukt.

Tijdens de uiteenzetting wordt een presentatie getoond.

De heer DEVISCH.- Ik dank u. Goedemiddag mevrouw de gouverneur, goedemiddag iedereen. Ik hoop dat ik voldoende duidelijk hoorbaar en zichtbaar ben. Dank u wel uiteraard voor de uitnodiging. Het spijt me dat ik dit op afstand moet doen, maar we kruipen weer een klein beetje in onze gewoontes waar we anderhalf jaar hebben ingezet en het went allemaal niet, maar we doen toch ons best.

Ik heb inderdaad een ongebruikelijke wending zowel in mijn oeuvre als in deze tijd gepleegd. Maar goed, we spreken vandaag over hetzelfde thema, dus in zekere zin delen we toch op een of andere manier die bezorgdheid. Maar toen ik dit boek publiceerde begin vorig jaar, waar we een tijdje mee hadden gewacht om de reden die bekend was, maar goed, ik ben er toch maar mee voor de dag gekomen. Maar toen ik dit boek publiceerde, waren er een aantal mensen die de wenkbrauwen fronsten van: tiens, waarom zouden we het vandaag over vuur nog moeten hebben? Hebben we vuur dan niet onder controle? Is dat eigenlijk nog wel een thema waar bijvoorbeeld filosofen zich over moeten buigen? Een van de zaken die eigenlijk aan de basis liggen van het schrijven van dit boek, is nu net die vraag, namelijk: hoe komt het dat vuur de afgelopen paar honderd jaar geen thema meer is geweest, toch zeker niet in filosofische kringen? Als je op zoek gaat naar grote boeken of traktaten van de laatste paar honderd jaar over vuur, dan bedoel ik filosofieboeken, dan ben je heel snel thuis. En mijn beginvraag die eigenlijk de reden is geweest waarom ik dat boek heb geschreven, is: hoe komt het nu dat wat ooit zo'n belangrijk thema is geweest in meerdere culturen, niet alleen in filosofie en niet alleen in West-Europa, maar eigenlijk wereldwijd, in allerlei mythes en praktijken, hoe komt het nu dat zo'n belangrijk thema in feite niet meer aan de orde komt? Ligt daar een bepaalde reden, specifieke reden aan ten grondslag en hoe kunnen we dat begrijpen? Zonder overdrijven zou ik u de hele namiddag en eigenlijk zelfs het hele weekend rustig kunnen bezighouden met het vertellen van allerlei mythes, van allerlei rituelen, met het schetsen van allerlei praktijken, die je wereldwijd tegenkomt wanneer je gaat kijken hoe de meeste culturen eigenlijk zijn ontstaan. Dan zie je bijna overal ter wereld dat vuur daarin een cruciale rol heeft gespeeld. Een cruciale rol in die zin van natuurlijk vuur als een van de vier natuurelementen, vuur, water, aarde en lucht, maar vuur toch ook als een zeer belangrijk natuurelement dat in staat is om ons heel wat positieve zaken te bieden.

De gouverneur die heeft er daarnet al op gealludeerd, want de afbeelding die u hier ziet, is een afbeelding van wat vandaag nog maar een kleine ruïne is op het Forum Romanum in hartje Rome en wat ooit de tempel is geweest van de vuurgodin Vesta. Die tempel die toont eigenlijk

zeer goed hoe met name in het Romeinse Rijk ook daar vuur een zeer centraal element is geweest en hoe die cultuur er alles aan heeft gedaan om letterlijk de brandende vlam ook te blijven laten branden. Zo waren er in het oude Rome een aantal wat heetten Vestaalse maagden, jonge meisjes, jonge vrouwen, aangesteld die er eigenlijk een dag- en nachttaak in hadden om de vlam in de tempel van Vesta brandende te houden als symbool voor vruchtbaarheid, als symbool ook voor welvaart en voorspoed en natuurlijk ook als symbool voor het voortbestaan van het Romeinse Rijk. Dat Romeinse Rijk dat is maar een van de vele voorbeelden die je kan geven van een besef dat in de meeste oude culturen heel sterk aanwezig is, namelijk vuur is altijd een kracht geweest die de mens heeft gefascineerd, net omdat het zoveel mogelijk maakt, het biedt ons comfort, het biedt ons warmte, het biedt ons veiligheid. Maar tegelijkertijd was er ook een zeer scherp besef van de gevaren van vuur. Denk aan de fameuze mythe van Prometheus die zwaar wordt gestraft omdat hij het vuur van bij de goden gaat stelen en het vuur aan de mensen brengt. Heel wat mythes die gaan in eigenlijk op die twee polen, enerzijds die fascinatie en anderzijds ook die enorme schrik. Er staan in elke cultuur wanneer de mens het vuur gaat stelen van de goden, of op een of andere manier probeert dat vuur volledig zich eigen te maken, er staan daar telkens zeer zware straffen op als het ware een soort van waarschuwing: pas op mens, met het vuur.

Dat betekent dat er eigenlijk in alle tijden zeer veel en zeer grondig is nagedacht over welke verhouding moet de mens aannemen tegenover het vuur, hoe kunnen we daarmee omgaan? Wat zeer sterk opvalt in die geschiedenis, en ik zal nu uiteraard die lange en veelzijdige geschiedenis niet kunnen navertellen, ik wil er gewoon op wijzen, maar wat zeer sterk opvalt in die zeer lange geschiedenis, is dat hoe meer de mens in staat is gebleken om het vuur technisch te gaan controleren, om letterlijk het vuur onder controle te krijgen, om het in motoren te stoppen, om het achter glas weg te stoppen, zodanig dat vuur eigenlijk een afwezige kracht is geworden in onze samenleving. Het is nog zeer sterk aanwezig, maar we zien het vaak niet meer. Wel, samen met die steeds groter wordende technische beheersing is ook de filosofische en ook de culturele belangstelling voor vuur afgenomen. Dat wil zeggen: we zijn het stilaan gaan beschouwen als een te beheersen fenomeen en ook als een middel waarmee we de omgeving aan onze behoeften, aan onze noden hebben aangepast. Denk aan de uitvinding van dynamiet en het feit dat we dynamiet hebben gebruikt om bergen op te blazen, tunnels door te bouwen, tunnels te graven, noem maar op.

Dus vuur heeft de moderne mens heel veel mogelijkheden geboden, maar het leek wel alsof we geleidelijk aan ervan uitgingen dat er aan vuur geen negatieve keerzijde meer verbonden was. Dus dat scherpe besef dat de oude culturen hadden dat vuur om iets mogelijk te maken eerst iets moet kapotmaken, dus dat je om energie op te wekken eerst iets moet vernietigen, dat leek steeds meer naar de achtergrond te zijn verdwenen, waardoor het feest in onze omgang met vuur, namelijk de bronnen die we konden aanboren, de motoren die we konden maken en het feit dat de fossiele brandstoffen bleven opwellen, dat heeft ons een paar eeuwen de illusie gegeven dat er eigenlijk met vuur niks meer negatiefs verbonden was, dat het alleen maar positief was, en dat de bronnen die ons vuur zouden blijven schenken, dat die eigenlijk eindeloos waren.

Deze twee eeuwen van wat ik hier noem fossiel verspillsfeest, die lopen helaas stilaan ten einde. En wat we nu toch al sinds een aantal decennia zeer duidelijk zien en eigenlijk steeds minder omheen kunnen, is dat dat vuur inderdaad wel degelijk die zeer negatieve keerzijde heeft, namelijk: de bronnen zijn niet eindeloos, en zelfs al zouden ze eindeloos zijn, ze creëren enorm veel klimaatproblemen en ook de mens zelf die wordt er letterlijk ziek van. Dus de hele vraag is dan: wat doen we met vuur in de 21^e eeuw en als ik dat vraagstuk een klein beetje meer mag opentrekken, wat doen we eigenlijk met ons energievraagstuk? Daar zijn de afgelopen maanden heel flinke, ook politieke debatten over geweest: is het nu voor of tegen kernenergie, voor of tegen gascentrales, enzovoort, enzoverder. Ik denk eigenlijk dat dit actueel debat een

zeer goed opstapje is om onszelf vandaag een aantal fundamentele vragen voor te leggen. Stel dat het inderdaad zo is dat de vraag naar energie zal blijven toenemen, waar en op welke manier zullen wij die energie zo opwekken, dat dat op een veilige manier kan, maar bovenal op een manier dat ons en het milieu niet kapotmaakt?

Het is in dit kader dat ik het eigenlijk in de ontwikkeling van mijn stelling doorheen het boek de vraag aan de lezer heb voorgelegd: waarom niet meer aandacht geven aan het vuur en dan met name aan de grootste vuurbal uit ons planetenstelsel, namelijk de zon. Als we kijken naar de zon, die zon is eigenlijk de bron van alle leven op aarde. We maken daar voorlopig alleen op een passieve manier gebruik van. Maar beeld je nu eens even in dat we al die energie die de zon gratis en voor niets afgeeft, want de zon geeft en produceert veel meer energie dan wij als mens kunnen verbruiken, beeld je nu eens even een situatie in, waarbij de mens veel meer dan tot nu toe het geval is, in staat zou zijn om die energie op te vangen, om die te stockeren en om die ook te verplaatsen.

Misschien liggen daar wel een aantal mogelijkheden. Ik zal hier geen pleidooi houden voor zonne-energie ja dan nee, of een technisch debat, ik ben geen klimaatexpert en ik ben ook geen ingenieur, maar ik heb mij de bedenking gemaakt: stel dat we daartoe in staat zouden zijn, zou dat dan geen zinvolle reden zijn om minstens de mogelijkheden ervan te exploiteren? Want vaak zeggen mensen: ja maar, de zon gaat onder 's avonds en we kunnen energie van de zon niet transporteren vandaag. Dat is juist, maar mochten we op dezelfde manier met die beperkingen zijn omgegaan in de mogelijkheden van kernenergie, wel, dan stonden er vandaag geen kernreactoren en waren we ook niet in staat om daar energie op te wekken.

Dus de hele vraag is, en ik citeer hier een Duitse filosoof waar ik ook veel heb aan gehad in de voorbereiding van dit boek, Peter Sloterdijk, in een boekje Wat gebeurde er in de twintigste eeuw, vertaald in het Nederlands, waarin hij een zeer enigmatische, een beetje voor filosofen bijna typische uitspraak pleegt: we moeten de zon herinterpreteren. Wat bedoelt Sloterdijk daarbij? Kijk, zegt hij, van oudsher hebben we eigenlijk de zon en het vuur in onze culturen altijd een belangrijke plaats gegeven, alleen is de moderne maatschappij daar een uitzondering op. We hebben het vuur wel leren technisch beheersen, maar we denken er letterlijk niet langer over na tenzij alleen in technische zin. Sloterdijk die vindt daarbij inspiratie bij een van zijn voorgangers, bij een van zijn bekendste voorgangers, namelijk Friedrich Nietzsche, een bekend Duits filosoof van wie ik hier één citaat heb geselecteerd dat eigenlijk een stukje de vragen weerspiegelt die ik ook in mijn boek heb proberen te stellen. Nietzsche doet het in zijn typische bombastische stijl. Ik citeer hem hier even. Wat schrijft hij in zijn boek "De vrolijke wetenschap", hij laat dan de dolle mens zoals dat heet naar de aarde nederdalen om de mens met een aantal lastige vragen te confronteren en een aantal van die lastige vragen zijn: wat hebben wij gedaan toen wij deze aarde van haar zon loskoppelde? In welke richting beweegt zij zich nu? In welke richting bewegen wij ons? Dat zijn zoals gezegd zeer fundamentele vragen, maar die fundamentele vragen zijn misschien vandaag wel nodig. Als wij blijven de wereldbevolking laten aangroeien, als wij blijven willen dat iedereen ook recht heeft op een moderne, comfortabele leefstijl, dan zullen wij meer energie nodig hebben. De vraag zal dus vooral zijn: waar zal al die energie vandaan komen?

Ik zal er in die zin ook aan houden om mijn betoog te besluiten niet zozeer met een filosofisch citaat, maar met een citaat van een van de bekendste uitvinders die de mensheid ooit heeft gehad: Thomas Edison, die in 1931 tegen zijn vriend Henry Ford het volgende zou hebben gezegd, dus 1931, dat is bijna een eeuw geleden, waarop hij zei: Ik zou mijn geld inzetten op de zon en zonne-energie. Wat een krachtbron. Ik hoop dat we niet moeten wachten tot steenkool en olie zijn uitgeput voordat we hiervan gebruikmaken. Het lijkt wel alsof die woorden een zeer groot Madame Soleil-achtig gehalte hebben gehad. Want het ziet er stilaan naar uit dat we pas goed en wel met deze bron aan de slag zullen gaan op het ogenblik dat de bronnen dreigen te worden uitgeput. En nogmaals: ik ben geen ingenieur, ik ben geen klimaatexpert. Ik ben alleen

een filosoof die zichzelf de vraag heeft gesteld: als wij die 21^e eeuw inderdaad goed willen doorkomen en dat we willen voorkomen dat het klimaat ons confronteert met problemen die tientallen malen erger zijn dan wat we in deze pandemie meemaken, dan is het, denk ik, zeer ‘...onderbreking van de verbinding...’ minstens met die fundamentele vragen confronteren. Ik wens jullie voor de rest nog een zeer fijne en zeer beschouwelijke namiddag toe en ik dank u voor uw aandacht.

Mevrouw BERX. - Heel veel dank, Ignaas. Jammer dat je niet tot hier kon komen, maar daar zijn zeer veel goede redenen voor, maar in elk geval zeer veel dank. Ik kan trouwens aan iedereen het boek ten zeerste aanbevelen. Geef ik heel graag ook het woord aan Geert De Blust, die zal spreken over de impact van vuur in de natuur. Geert.

Tijdens de uiteenzetting wordt een presentatie getoond.

De heer DE BLUST. - Dank u wel voor de uitnodiging om hier bij jullie te komen praten over ecologische impact van vuur op natuur dus, en hoe we daarmee kunnen omgaan. Mijn ervaringen komen van de recente branden in de Kalmthoutse Heide voornamelijk, maar ook verder in Europa, waar ik als ecooloog nogal wat aandacht aan besteed heb.

Om te beginnen is eigenlijk vuur en natuur helemaal niks speciaals, in de zin dat dat tegenover elkaar zou staan. Branden en natuur zijn een heel normaal fenomeen en als je dat geologisch bekijkt, dan kun je gemakkelijk vierhonderd miljoen jaar teruggaan en dan zie je hoe dat natuur en vuur en branden tezamen evolueerden. Vuur, afhankelijk van de zuurstofconcentraties in de atmosfeer, dat kon nogal schommelen, en daar dan mee gekoppeld de ontwikkeling van vegetaties die meer of minder brandbaar materiaal opleverden. Doordat die samen zo'n lange tijd in interactie waren, vuur en natuur, zie je dat er ook een evolutie, dat de biologische evolutie daar antwoorden op gegeven heeft, in de zin van co-evolutie, aanpassingen van organismen aan de branden. Die konden zijn: het gaat over weerstaan aan vuur, of het kan gaan over snel herstel na branden.

Allerlei voorbeelden kun je geven van hoe dat planten, hoe dieren, maar vooral planten, daar zich aan aanpassen. Denk aan de dikke schors, de dikke bast van naaldbomen, die zijn geëvolueerd in omstandigheden van grote branden, over honderdduizenden miljoenen jaren tijd. Denk aan kroonvormen zoals je die kent van mogelijk bepaalde dennen in Zuid-Europa die door hun vorm aan grondbranden weerstand konden bieden, daar niet door gekwetst werden. Aangepaste hergroei, een hele reeks strategieën bij planten om na brand gemakkelijk terug uit te groeien. Vuurgestimuleerde bloei, de ontwikkeling van bloemen nadat er vuur overgegaan is. Er zijn ook nogal wat planten die dat kunnen. Kiemingsstimulans door rook, kiemingsstimulans door een hiteschok. Soorten zoals struiken hebben dat nodig om heel succesvol te kunnen gaan kiemen. Op die manier zie je dat er verschillende vegetatietypes eigenlijk samengaan met verschillende typen van brandregime over heel de aarde.

Ook landgebruik, er is al op geweest. Al duizenden jaren in Europa, bijvoorbeeld voor de laaglandheide vanaf de Lofoten langs de Atlantische kust tot in Midden-Portugal, zijn landschappen ontwikkeld van heide die typisch in stand gehouden werden door beheerbranden. Door branden die door bewoners aangestoken werden, gecontroleerd werden en op die manier een bos omvormden tot een heidevegetatie en die heidevegetatie die werd gebruikt in de lokale economie, in de lokale landbouw. Dat is zo, de schema's rechtsboven betekenen wanneer men houtskool vindt in bodemprofielen. Dat gaat daar in Noorwegen terug tot vijfduizend jaar, zesduizend jaar geleden, zesduizend jaar vanaf nu geleden, before present. En dat gaat tezamen met de ontwikkeling, de opkomst van struikhei, om een soort te noemen, en het verminderen van bomen. En het blijft op die manier bestaan. Een foto van Spanje in het Cantabrisch gebergte waar dat nog steeds toegepast wordt door de herders daar. En dat op zich door die adaptatie van al die soorten daarvoor gedurende al die miljoenen jaren hele stabiele, soortenrijke gemeenschappen oplevert.

Vandaar dat ook in het huidige natuurbeheer als het gaat echt dan om behoud van biodiversiteit in bepaalde streken, dat men daar nog altijd vuur gaat gebruiken, beheren met branden, beheerbranden. Maar die zijn heel doelgericht, die zijn heel sterk gecontroleerd, die gaan alleen maar toegepast worden op een heel beperkte tijdsperiode van het jaar, en samen met de brandweer die dat mee controleert. Dus er zijn een heel aantal regels die men volgt, opdat dat vuur oppervlakkig vegetatie gaat verbranden op een moment dat dieren niet actief zijn, verstopt zijn, dieper in het strooisel of elders weg zijn, en er eigenlijk heel weinig schade optreedt. De Mechelse Hei in Limburg is zo een voorbeeld waar de laatste vijftig jaar dat heel regelmatig op hele kleine schaal gebeurt. Als je stabiele brandregimes hebt, dan krijg je ecosystemen die blijvend in stand zijn en die eigenlijk hun soortenrijkdom behouden en die er helemaal aan aangepast zijn, en er dus geen probleem is.

Wijzigt dat brandregime vooral over een korte periode, en dat gaat dan over de frequentie van branden, over de intensiteit ervan, de oppervlakte ervan, wijzigt dat in de zin van die frequentie en de intensiteit neemt toe of, wat juist ook de laatste honderd, tweehonderd jaar gebeurd is, de intensiteit neemt af en vooral de frequentie neemt af, waar dat vroeger regelmatig brandde, of als vorm van beheer werd afgebrand, als dat stopt zoals dat in Californië gebeurd is vanaf de negentiende eeuw, dan krijg je opstapeling van biomassa, dan krijg je een hele sterke verandering van dat ecosysteem en veranderen de vegetaties mee. Zeker in een periode waar we nu mee zitten, waar je op hele korte tijd hele grote veranderingen in milieukenmerken hebt, milieukenmerken, bij ons hele belangrijke: vermessing, stikstofaccumulatie, wat betekent voedselrijkere omstandigheden, veel hogere productiviteit, veel meer biomassa die kan branden, als dat gepaard gaat met droogte waardoor dat die biomassa ook gemakkelijker brandbaar wordt, als dat gepaard gaat met isolatie en versnippering, waar wij nu mee zitten met natuurgebieden die beperkt zijn in oppervlakte en die gescheiden zijn van soortgelijke natuurgebieden. Dan kom je tot een situatie waar een brand, een ongecontroleerde zomerbrand heel sterke schade kan aanrichten die niet zomaar herstelbaar is vanzelf, om het zo te noemen.

Klimaatverandering daar nog eens bovenop gaat er echt een probleem van maken. Want ze hebben allemaal impact op het brandregime. Dat heeft dus te maken met zuurstof, dat heb je nodig, daar gaan we weinig aan wijzigen door dit soort veranderingen in landgebruik. Dat heeft te maken met weersomstandigheden die branden favoriseren, mogelijk maken, de kans op branden doen toenemen. Daar hebben we wel een impact op via die klimaatverandering. Het gaat hem over voldoende brandbaar materiaal. Dat is die biomassa, daar hebben we een impact op. En het gaat hem over de brandbaarheid van dat materiaal. Daar hebben we een impact op door verdroging. Dus dit allemaal samen maakt dat de afgelopen decennia het aantal grote natuurbranden duidelijk is toegenomen, die dan vooral te maken hebben met die opstapeling van dat brandbaar materiaal.

Een kaartje van de Kalmthoutse Heide om dat te illustreren. Er is op dit ogenblik haast geen plek meer die niet is afgebrand sinds 1976, wanneer daar de hele grote zomerbrand geweest is in '76. De grote zomerbrand. Daarna zie je om de tien, vijftien jaar grote branden die daar nog eens bovenop komen. Dat is een frequentie die te hoog is om een volledig herstel mogelijk te maken. De brand in 2011 bijvoorbeeld, die grote paarse vlek, daarvan zie je dat na die brand, dat je daar heel snel vergrassing krijgt. Al wat blauw is, is een dichtslibben van de vegetatie met dat Pijpenstro. Dus je moet op een hele andere manier in die terreinen gaan werken, zowel naar beheer als naar preventie. Dat betekent aangepaste inrichting en in veel gevallen een veel intensiever beheer dan dat nu toegepast wordt.

De gevolgen: geen ecologisch herstel, bijvoorbeeld oude droge hei kan zich niet meer ontwikkelen, betekent een habitat voor veel soorten weg, een dominantie van grassen, verlies aan variatie, kleinere kans op herkolonisatie, want alles is geïsoleerd en alles is over een grote oppervlakte afgebrand, dus waar zitten nog restpopulaties, biotopen, hulpbronnen die verdwijnen. Dus dan kan er al wel een gladde slang zoals linksonder getoond een brand

overleven, maar er is gewoon geen voedsel meer, dus dat is toch een vogel voor de kat, maar dan in dit geval voor een slang, of een slang voor niks meer. Dus het wordt heel snel een hele monotone begroeiing.

En komen we tot brandpreventie en brandbestrijding. En dat kan, en daar begonnen we over na te denken vanaf 2011. Daarvoor ook wel, maar toen was het echt wel noodzakelijk. Hoe gaan we samenwerken met de brandweer en op welke manier kunnen we een geïntegreerde aanpak realiseren? Dus die betekent het voorkomen van ecologische schade, het bevorderen van een ecologisch herstel van dat natuurgebied, dat dat nog mogelijk blijft. Voorkomen dat de brand vanuit zo'n natuurgebied overslaat naar woonzones in de omgeving. Maar ook andersom, dat in die woonzones, dat daar iets gebeurt en dat dat dan een ongecontroleerde brand geeft binnen het reservaat zelf. Dus dat is inzetten op beheer, inzetten op bereikbaarheid, inzetten op compartimentering, dat is beheersbaarheid van die branden, en wat er ook nog bij moet zitten, inzetten op samenwerking uiteraard met die omgeving.

Aangepast heide- en bosbeheer wil zeggen: zie dat de heide als brandstof, dat daar minder biomassa is, minder opstapeling. Dus intensiever beheren, maar intensiever beheren kan zijn dat je daardoor zoveel gaat werken, dat het biotoop voor bepaalde soorten verstoord wordt en dat is nu net het doel van die natuurreservaten, daar hebben we als maatschappij voor gekozen. Ook verdroging vermijden, iets wat je overal ziet: dat er gewerkt wordt in de omgeving aan het beheersen van waterstanden. Die natuurgebieden moeten en kunnen ook opnieuw nat worden en daardoor zal de brandbaarheid verminderen. Naaldbos omzetten in loofbos: Overgangen tussen hei en bos die vanuit een ecologisch standpunt het meest interessant zijn als die heel geleidelijk zijn, dat is goed, maar dat geeft juist de kans dat er brandladders ontstaan, dat een grondbrand overgaat in een kroonbrand. Dat is wat je uiteraard helemaal niet wil, want dat is bijna niet meer beheersbaar. Dus daar moet je een compromis zoeken: op welke wijze die natuur in stand te houden, maar waar zijn de gevoelige zones buiten het reservaat, en daar wel een scherpe grens hebben. Het gaat om hele eenvoudige, kleine dingen. Geen takhout in houtopslag aan die bosranden, waar dat een trap kan zijn opnieuw voor kroonbranden.

De bereikbaarheid, dat is in samenspraak met de hulpverleningsdiensten, een categorisering van de wegen naar bereikbaarheid. Voor de brandweer zou het meest interessant zijn dat er overal betonwegen in liggen, dat 25 hectare de grootte is van een compartiment dat ontsloten is. Dan kun je dat beheersen. Naar natuur is dat uiteraard niet wenselijk. Dus daar hebben we gezocht naar: welke typen wegen zijn er aanwezig, hoe gaan we die beheren? Op het omgevend ruimtegebruik isolatie opheffen, zodanig dat als er iets gebeurd is, dat soorten terug kunnen aankomen. De provincie heeft daar een verantwoordelijkheid voor in de natuurverbingsgebieden. Compartimentering wil zeggen dat je die Kalmthoutse Heide, dat je die bekijkt naar: waar liggen zones die brandremmend zijn? Dat kunnen aangelegd vegetatiecorridors zijn, twintig, dertig meter, zo hebben we die uitgetekend en die worden zo beheerd. Een, twee keer per jaar maaien, maar met het landschap meegaand zonder dat de bedoeling dat dat een weg wordt. Het strooisel wordt daar verwijderd, dus daar loopt een brand dood. Aangepast bermbeheer, en dan het herstel van begroeide duinen, duinen die begroeid worden, sneller begroeid worden doordat er zoveel stikstof op valt, bemesting. Dus die worden opengemaakt en dat geeft dan een compartimentering, dat we nu veel meer kleinere oppervlakten hebben zonder dat een bezoeker dat zal merken, die ecologisch perfect functioneren omdat dat er geen harde grenzen zijn, maar die wel maken dat je kleine compartimenten hebt waar branden beter beheersbaar kunnen zijn. Sommige daarvan gaat dan ook de brandweer zelf gebruiken voor de bestrijding.

En dan ten slotte de maatregelen in de omgeving is dan het vermijden dat aanpalende functies of grondgebruik op zich een hoog brandrisico hebben. Zo hebben we gezien dat er in Limburg heidereservaten zijn met daarnaast een opslagplaats voor oude autobanden. Dat kan niet, dus dat is een kwestie van bestemmingsplannen. Het voorkomen of het verbieden van risicovolle

activiteiten tijdens de brandgevaarlijke periodes. We kennen allemaal de kleurencodes. Een politiereglement van Brasschaat bijvoorbeeld, gebruik dat om te verbieden: tijdens die periodes geen barbecues, geen vuurkorven in een zone die gedefinieerd wordt in bestemmingsplannen, in een ruimtelijk uitvoeringsplan rond zulke natuurgebieden, in dit geval Schietvelden. Creëren van zones binnen de eigen tuinen, met minder brandbaar materiaal. Dat zijn allemaal zaken die kunnen en die noodzakelijk zijn, want branden kunnen vanuit het natuurgebied naar de villawijk gaan, maar ook andersom. Er is heel wat informatie over. Het is een kwestie van de burgers dat te willen laten aanvaarden. Voilà, dit was in een heel klein notendopje wat ik daar over wou vertellen. Dank je wel.

Mevrouw BERX.- Dank u wel, heer Geert De Blust. Dan geef ik heel graag, nadat het spreekgestoelte gereinigd is, het woord aan Niels Vanlaer, die zoals ik al had aangegeven zal spreken over vuur in onze haven. Niels, je hebt het woord.

Een begeleidende presentatie wordt getoond.

De heer VANLAER.- Goedemiddag. We beginnen ons verhaal over vuur in de haven precies in de Renaissance die Ignaas Devisch in zijn boek heeft beschreven, op 5 april van het jaar 1585. We zijn een paar maanden voor de val van Antwerpen die in augustus zal plaatsvinden, en een gigantische explosie vindt daar plaats aan de brug die Alessandro Farnese had gebouwd. Alessandro Farnese, hertog van Parma, was voor de Spaanse Kroon. Hij had bijna heel de Zuidelijke Nederlanden veroverd en nu stond hij dus voor Antwerpen. Antwerpen was volledig afgezet, alle wegen waren dicht. Niet zoals in het spitsuur 's morgens, maar echt dicht dicht. Hij had voor nu een brug gelegd over de Schelde en Antwerpen was niet meer bereikbaar. Marnix van Sint-Aldegonde, de buitenburgemeester van de stad op dat moment, heeft een aantal pogingen ondernomen, maar de laatste poging zorgt hij voor een schip vol explosieven, stuurt dat in ware kamikazestijl richting die brug. Die brug ligt tussen haakjes nu aan de Kallosluis ongeveer, tussen waar vandaag Kallosluis en Total ligt. Eigenlijk als je op MAS staat en je kijkt naar de horizon, aan de juiste kant weliswaar, dan daar ligt die brug. Of lag ze, tenminste. Het schip komt daar aan, een aantal Spaanse soldaten proberen het nog weg te duwen, maar de schrijver Strada kan het het beste beschrijven samen met het prentje hier: "Nauwelijks had hij zijn voet in de schans Maria bij de kust van Vlaanderen gezet, toen de uren van de vorige mettertijd vervuld zijn, het dodelijke schip schielijk met zo'n afgrijselijke krak barstte, dat den hemel scheen te vallen". Achthonderd tot duizend soldaten zijn daar gestorven. Merendeel Spanjaarden, dus vanuit Antwerps perspectief was dat wel oké.

In de 450 jaar die daarop volgden zou de haven, ondanks de strategische positie van Antwerpen, wel relatief goed gespaard blijven van oorlogsgeweld. Niet tegenstaande dat bijvoorbeeld Napoleon hier zijn belangrijkste marinebasis had liggen. En hoewel er in de Tweede Wereldoorlog weliswaar een aantal geallieerde bombardementen op de haven waren, onder andere in '43 op General Motors en op Ford, en natuurlijk er ook Duitse V-bommen vielen na de bevrijding, onderging de haven gelukkig niet het lot van de havens van Rotterdam, Le Havre, of Hamburg uiteraard. Het is in zulke dingen altijd heel moeilijk te vergelijken, maar zelfs als we vergelijken met wat er in de stad is gebeurd, wat er in Mortsel is gebeurd, is de haven nog altijd zeer goed weggekomen.

Met dat einde van de Tweede Wereldoorlog zijn we ook tegelijk aangekomen bij de haven zoals ze zich vandaag zal ontwikkelen. Na Houston de tweede belangrijkste geïntegreerde petrochemische cluster ter wereld. Geïntegreerd, ze delen producten met elkaar, ze delen warmte met elkaar, de bedrijven die daar liggen. En ook de tweede grootste haven van Europa. Cynisch zou je kunnen zeggen dat we een beetje de Poulidor onder de havens zijn, maar dat is niet. We zijn zeer gediversifieerd en dat brengt een heel ander soort gebruik van vuur met zich mee. Vuur als energiebron, maar ook weer hele andere risico's. Als we kijken naar branden in de

haven, zouden we grofweg vandaag drie types kunnen omschrijven: scheepsbranden, ladingbranden en industriebranden.

Zoals de naam zegt, scheepsbranden doen zich voor aan boord van het schip. Die doen zich voor in de pompkamer, in de machinekamer, de kombuis, de accommodatie, die delen van het schip waar geen lading zit. Maar dit soort branden zijn altijd bijzonder angstaanjagend voor de bemanning. Zo'n brand het schip recht in zijn hart. Het zit zonder voortstuwing, het zit zonder stroomvoorziening, en dat allemaal in een van nature zeer vijandige omgeving als de zee. Op binnenschepen treft het de schipper en zijn familie daarenboven nog eens rechtstreeks in hun inkomstenbron. Maar precies omdat brand al een van de grootste gevaren voor een schip is, een binnenschip of zeeschip, maakt niet uit, bestaat er ook een zeer strenge en goed gehandhaafde reglementering, waarbij de nadruk ligt op het gebruik van brandveilige materialen, je kan aan boord geen matras of geen gordijntje kopen of het moet goedgekeurd zijn, compartimentering, blusmiddelen, training, ik heb zelf een training gehad op Campus Vesta bijvoorbeeld, en inspecties door bijvoorbeeld Port State Control. Niettemin zien we in het havengebied jaarlijks toch nog een à twee branden in machinekamers of accommodatie van schepen.

Het tweede type branden, die zijn van een heel andere orde. Die doen zich voor wanneer de lading nog aan boord zit, of wanneer ze al aan de wal ligt, dat maakt niet zoveel uit. Maar omwille van de grote hoeveelheden en de aard van die lading, zijn deze branden vaak bijzonder ernstig en hinderlijk voor de omgeving. We denken daarbij aan branden aan boord van autoschepen, maar ook bulkladingen, ertsen, cacao, papier, hout, je kunt het allemaal zo gek niet bedenken of het kan branden. En vooral containers. Vooral in die laatste categorie zien we in de laatste jaren een zeer onrustwekkende evolutie. Hoewel er nog nooit zo weinig scheepsbranden gebeurden als dit jaar, blijkt het aantal branden aan boord van containerschepen te pieken. De meest gemediatiseerde scheepsramp van afgelopen jaar mag dan wel het blokkeren van het Suezkanaal door de Ever Given zijn, er gebeurden ondertussen wel verschillende branden aan boord van containerschepen, met misschien wel een veel zwaardere impact op mens en milieu. Kijk hiernaar linksonder, de Pearl X-Press in Sri Lanka, en bovenaan de Zim Kingston die op dit moment nog altijd voor de kust van Vancouver ligt. De grootste oorzaak hiervan is dan ook het verkeerd aangegeven van lading. Experts schatten dat zo'n vijf procent van alle containers verkeerd aangegeven is. Nu is het wel zo dat de kans op een gelijkaardige ramp in Antwerpen bijzonder klein is. Deze branden van containerschepen aan boord ontstaan meestal op zee en escaleren dan precies omdat containers niet meer bereikbaar zijn. Schepen, containerschepen, moet je rekenen, groeien bijna twee keer per tien jaar. Toen ik aan de Zeevaartschool begon had een containerschip zo'n zesduizend containers bij, vandaag zijn het er 24.000. Nu, een schip met een gelijkaardig probleem op zee zal eerder in een zogenaamde port of refuge, in ons geval bijvoorbeeld Vlissingen of Zeebrugge binnengebracht worden. En dan nog eerder Zeebrugge, want voor Vlissingen moet je ook voorbij de stad. Maar niettemin moeten we uiteraard voorbereid zijn op de mogelijkheid van een brand op zo'n containerreus. Bovendien lopen er op dat vlak ook nog een aantal initiatieven om de oorzaken aan te pakken, zowel in de Internationale Maritieme Organisatie, dat gaat dan altijd zeer traag, als in de scheepvaartindustrie zelf.

Tankers, en we kunnen dan meteen naar de verwante industrie kijken, vormen een heel aparte categorie. Waar dat er in de jaren zeventig en tachtig meerdere zeer zware ongevallen gebeurden, zowel aan land als aan de zeezijde van de petrochemische industrie, en dan denken we aan Seveso zelf uiteraard, we kunnen denken aan Bhopal, kunnen we vandaag stellen dat deze tot de beste leerlingen van de klas behoren. De risico's in deze industrie werden teruggedrongen door een combinatie van een zeer strenge, opnieuw, Seveso-reglementering, en de daarbij behorende inspectie van de industrie enerzijds, en een zeer sterke professionalisering van het proces- en veiligheidsdenken in die industrie anderzijds. Aan boord van tankers werden de grootste sprongen voorwaarts gemaakt door alsmaar strengere eisen van de klanten,

diezelfde industrie. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat er geen ongelukken met deze tankers of in deze industrie kunnen gebeuren, maar we kunnen wel stellen dat de risico's vandaag de dag beperkt zijn in verhouding tot de aard van de producten.

Maar we willen als haven en als hulpverleningszones veel verder gaan. Eind 2019 werd er een samenwerking opgestart tussen beide brandweerzones, zijnde brandweerzone Antwerpen en de zone Waasland, de noodplanningsambtenaren van beide zijdes, de industrie en het Havenbedrijf, met als doel transparantie en samenwerking, de risico's verder te reduceren. We doen dat over meerdere projecten. Een van de projecten daarbij is het brandweernetwerk Zeehaven Schelde, u ziet het bovenaan, dat de brandweer van de vijf grote industriële spelers, waaronder BASF, Covestro, Total, kerncentrale van Doel en ik heb er nog een niet, ik vind hem niet, samenwerkt, twee vermelde brandweerzones en het Havenbedrijf uiteraard, om nog efficiënter samen te werken en de middelen nog beter aan te werven, en in geval van ramp de coördinatie nog beter en efficiënter te laten verlopen. Daarnaast worden er binnen het samenwerkingsverband ook kennis gedeeld, nieuwe risico's geïdentificeerd, en de aanpak ervan strategisch uitgewerkt om korter op de bal te kunnen spelen. We mogen zonder schroom stellen dat de samenwerking, en alle lof daarvoor gaat onder andere naar de zonecommandanten en de top van het Havenbedrijf, nog nooit zo goed was.

Om te schetsen hoe dat zich vandaag in de praktijk vertaalt, verwijs ik naar de recente brand van houtafval in het Amerikadok. De operationele fase werd daar opgestart waaraan ook een van de afgevaardigden van het Havenbedrijf deelnam. Deze persoon die de opleiding rampenmanagement ook heeft gevolgd, coördineert tussen de brandweer en bijvoorbeeld de sleepdienst die dan enorm krachtige blussleepboten, veertig kubieke meter per minuut maar eventjes, of een ponton, hijsdok, whatever dat we denken dat nodig is, kan sturen. Hij overlegt ook met het coördinatiecentrum voor de scheepvaart en met de andere interne partijen. Daarnaast werd ook zeer snel een drone ingezet om de beeldvorming te verbeteren. U ziet het hier. Die beelden werden niet alleen ter plaatse bekeken, die werden ook doorgestuurd naar de post noord van de brandweer Antwerpen, ook naar ons nautisch operationeel commando, en zou dus met een simpele link naar een Teamsvergadering ook naar hier kunnen worden doorgestuurd voor een provinciale fase. Een combinatie van mensen ter plaatse om die brandweerofficier te ondersteunen, met haveninformatie, een betere beeldvorming en een enorme bluscapaciteit zorgden ervoor dat de brandweer hier optimaal haar werk kon doen. Dat is de rol van het Havenbedrijf als we het over vuur hebben: de bevoegde diensten optimaal ondersteunen. Deze specifieke brand triggerde trouwens verder onderzoek naar dit type van broeibranden in de haven. Dat zal dan op zich weer samen met de industrie en de brandweerzones preventief behandeld worden in diezelfde overkoepelende werkgroep. Zo is de cirkel rond van preventie naar incidentenmanagement, en terug naar de lessons learned.

Tot slot, de meest voorkomende brand in het havengebied is de broeibrand, die zoals we al zeiden zich in verschillende soorten materialen kan voordoen: ertsen, staal, organische stoffen. Maar tegelijk is het ook een type vuur dat, mits we de zuurstoftoevoer precies kunnen regelen via pyrolyse, bijzonder goed controleerbaar is en geen bijkomende brandstof vergt. Het gebruik van deze technologie wordt dan ook al langer hoe meer ingezet in de circulaire economie, waar wij ook naartoe willen. Naast andere maatregelen die in de haven al genomen worden, zoals groene waterstof en een verdere warmterecuperatie, zou dit dus wel eens een bijkomende stap kunnen zijn om met een bijzonder laag energieverbruik nieuwe productie op te zetten. Misschien hebben wij daarmee ook een stap gezet naar de Renaissance van de havenindustrie. Dank u wel.

Mevrouw BERX.- Dank u wel, Niels. Zoals gezegd en zoals aangekondigd zijn ook niet alleen de zonecommandanten, drie zonecommandanten, nee twee zonecommandanten en nog wat andere medewerkers van ... Wacht, ik ben even in de war. Dus, twee zonecommandanten zijn fysiek aanwezig. Een volgt digitaal en zal ook kort digitaal het woord nemen zo dadelijk. Dat heb je in

een pandemie, dat sommige mensen ook zich even moeten isoleren of in quarantaine moeten blijven. En er zijn ook nog twee vertegenwoordigers van de andere zones die ook het woord zullen nemen. Om u een idee te geven, en heb ik het daarstraks ook al gezegd, er zijn veel incidenten, veel acties, veel types van interventies die de brandweer moet doen, maar ik weet eigenlijk ook helemaal niet of mensen überhaupt een zicht hebben van hoe vaak en hoeveel interventies er eigenlijk door de verschillende hulpverleningszones elk jaar opnieuw weer moeten afgewerkt worden. Ik kan me wel voorstellen dat dat wel eens interessant is om daar een overzicht van te krijgen, ook wat voor type interventies. Koen.

De heer BOLLEN.- Ja, dank u wel mevrouw de gouverneur. Vooreerst zou ik namens de vijf zones u willen bedanken om ons uit te nodigen en ons te betrekken in uw openingsrede, want vuur is zeker een vast een heel belangrijk item en de aandacht voor de hulpverlening is daar zeker en vast heel belangrijk. Nu, als je kijkt naar de interventies, en we hebben daar een infographic voor gemaakt, dan kan je zien dat in de provincie Antwerpen wij maar liefst bijna 79.000 interventies doen. Dit is wel gerekend ook met de ziekenwageninterventies erbij.

Als je louter kijkt naar brandweerinterventies, dan komen wij bijna op 57.000 interventies per jaar, wat je toch moet inschatten op 160 interventies per dag. Dat is toch niet niks. Als je daarin dan kijkt specifiek naar vuur toe, dan is het zo dat ongeveer elf procent van die interventies, 6250, effectief brand zijn. Dat betekent ongeveer toch zeventien branden per dag over de vijf hulpverleningszones. Dat betekent dat we meermaals per dag uitrukken voor brand. Als je gewoon kijkt ook richting algemene interventies, hebben wij ongeveer met de ziekenwagen erbij negen interventies per minuut binnen de provincie Antwerpen. Als je dat bekijkt richting Vlaams niveau, is ongeveer dertig procent van de interventies die op Vlaams niveau gebeurden, gebeurde binnen de provincie Antwerpen. Dat toont ook aan dat alle interventies recht evenredig zijn met enerzijds het bevolkingsaantal, maar anderzijds ook een stukje gekoppeld zijn aan risico's die er zijn binnen de provincie.

Daarom zijn we toch ook wel blij met de aandacht die wij krijgen en de investeringen die wij mogen doen richting de hulpverlening, richting dienstverlening naar de burgers toe. Misschien iets anders wat mensen ook niet weten is dat eigenlijk het merendeel van onze interventies nog altijd wespenverdelging is. Als je bekijkt: 46 procent van onze interventies zijn effectief wespenverdelging. Dus dan spreken we toch over een aantal van bijna 26.500 interventies per jaar. Als je dat bekijkt op de periode waarin we dat doen, is het toch 174 keer per dag dat wij wespenverdelging doen. Toch belangrijke zaken. Misschien als laatste wat denk ik ook interessant is voor de mensen, dat is dat de interventies, dat gaan jullie ook wel weten denk ik, dat die heel seizoensgebonden zijn, dus dat wij voornamelijk in de winter te maken hebben met schoorsteenbranden, in de zomer meer natuurbranden. Maar ook richting andere interventies, in de zomer de wespenverdelging, in de winter de CO-intoxicatie.

Mevrouw BERX.- Oké, bedankt. U hoorde trouwens Koen Bollen, want dat ben ik vergeten en ik moest u allemaal keurig introduceren. Koen Bollen van hulpverleningszone Kempen. Dank u wel. Ik krijg ook nog briefjes binnen, zoals terug op school van vroeger. Ja, dat zal zeker zo zijn. De vraag is of dat ... Dadelijk krijgt u het antwoord op deze praktische vraag. Nu, u hebt gehoord over de hoeveelheid interventies in provincie Antwerpen en ook het type van interventies. Dan rijst toch de vraag: hoeveel mensen zijn er eigenlijk om al dat werk voor hun rekening te nemen? Bert Bruggemans is de commandant van, dat zal u allicht weten, de hulpverleningszone Antwerpen. Bert.

De heer BRUGGHEMANS.- Dank u wel mevrouw de gouverneur. Inderdaad, binnen onze provincie zijn toch heel wat mensen, heel wat hulpverleners actief binnen de brandweer. Wij hebben eigenlijk heel wat verschillende types van medewerkers die acties zijn binnen onze zones. Je hebt beroepsbrandweerlieden, je hebt een hele hoop vrijwillige brandweerlieden. Je hebt ons operationeel personeel, dat eigenlijk bestaat uit die beroeps en vrijwilligers. Maar je

hebt ook het ondersteunend kader, mensen die het bedrijf brandweer up en running houden, die eigenlijk achter de schermen zorgen dat wij alles kunnen doen wat we moeten doen.

Om u een idee te geven: in onze provincie zijn 3200 mensen actief bij de verschillende hulpverleningszones. Daarvan is een duizendtal mensen beroeps, en een tweeduizendtal mensen vrijwilliger. Een tweehonderdtal mensen is eigenlijk binnen het ondersteunend kader actief in verschillende rollen, om die brandweezorg te ondersteunen. Ook daar, Koen heeft het goed aangegeven, hebben we ongeveer een derde van alle interventies. We hebben ook 25 procent of een vierde van al het brandweerpersoneel dat in Vlaanderen actief is. Dus daar zie je ook dat eigenlijk die verhouding gevolgd wordt en dat we ook in onze provincie de nodige mensen moeten hebben om al die interventies en die risico's te kunnen counteren.

Misschien ook wel belangrijk: de verhouding in heel België, beroeps – vrijwilligers, die zit ongeveer op 74 procent, dus het grootste aantal brandweerlieden zijn eigenlijk vrijwilligers. In onze provincie ligt dat op 67 procent. Dat heeft voornamelijk te maken met de aanwezigheid van een aantal grote steden zoals Antwerpen en Mechelen, waar je grote kernen van beroepskrachten hebt, omdat je daar naar het specifieke risicoprofiel toch eerder gaat terugvallen op beroepskrachten. Dat is wat ik veronderstel waar jij ook graag op wilt aanvullen, François.

De heer VAN DEN EYNDE.- Dank u, Bert. Eventjes verduidelijken, want je kan je de vraag stellen: zijn al die mensen wel nodig? Zowel beroeps als vrijwilligers. Is al dat materiaal allemaal wel nodig bij die brandweerdiensten? Maar ik wil toch één praktisch voorbeeld aanhalen dat ons allemaal zal bijgebleven zijn denk ik, van dit jaar. Tussen de volle COVID-golven door waren wij in onze provincie geconfronteerd met een provinciale fase, bij de brandweezone Kempen en bij de brandweezone Taxandria. Deze keer gelukkig niet omwille van vuur maar omwille van water. Dat is voor volgend jaar, mevrouw de gouverneur. Dus daarbovenop, bovenop die provinciale fase in onze eigen provincie, waren we dat ogenblik ook bijstand aan het verlenen bij de collega's van Limburg, waar men ook evenzeer met waterproblematiek aan de gang was. En werd ons bovendien daar ook nog gevraagd om in het achterhoofd toch al eens na te denken over bijkomende mensen en middelen voor het geval het in Limburg goed fout zou gaan. Dus al die dingen samen vroegen natuurlijk onze aandacht. Temeer omdat we daarbovenop moeten zorgen, onze burgers vragen dat in onze provincie, onze bedrijfsleiders vragen dat ook van ons, dat onze eigen operationaliteit uiteindelijk elk uur van de dag gegarandeerd blijft.

Binnen gans dat geheel kwam uiteindelijk dan nog eens daarbovenop de bijstandsvraag van de collega's van Wallonië, van de Vesdervallei. Daar hebben we dus op een zeer korte tijd eigenlijk via een reflexopschaling zoals we dat noemen, eigenlijk onmiddellijk vanuit onze provincie vijf autopompen, vanuit elke zone één, bemand onder leiding van een officier ter plaatse kunnen sturen. Dat is een opschaling die ertoe leidt dat we zonder discussie, zonder overlegmomenten ogenblikkelijk mensen en middelen ter plaatse kunnen sturen, dat we ter plaatse kunnen kijken, in overleg met de lokale overheden en diensten, wat eigenlijk de echte noden zijn en daarop dan een aangepaste hulpverlening opzetten. Dus reflexopschaling. Wat belangrijk is in dat gegeven, want ik som een aantal dingen op die zich tegelijkertijd voordoen, dat is uiteraard de coördinatie van heel dat gegeven.

Ik moet zeggen dat daar op dat gebied onze provincie ook met kop en nek denk ik toch wel, mag ik zeggen, uitsteekt naar opleiding van specialisten ter zake. Specialisten in het coördineren van grootschalige en moeilijke incidenten. Ook onze eigen brandweerschool, Campus Vesta, heeft daar een leidende rol in de opleiding, het is daarnet al aangehaald, het rampenmanagement, maar ook in de opleiding van de Directeur-CP-Ops, Directeur Commandopost Operaties, waar we ook een trekkersrol uitoefenen. Dus het belang van dat management kan toch niet genoeg benadrukt worden. In onze veranderende maatschappij is het uiteraard zeer belangrijk dat we ook daar de leidersrol die we toch vandaag hebben blijven uitbouwen.

Mevrouw BERX.- Dank je wel, François Van den Eynde. U heeft het gemerkt, Philippe Maudens, de commandant, kon er niet bij zijn vandaag, maar ik ben bijzonder blij dat François die rol op zich neemt. Het was aandoenlijk dat u zei: onze Campus Vesta. Dat is dus van allemaal en die wordt dus beschouwd als van de provincie. Ik zie Jan de Haes, de voorzitter van de raad van bestuur lachen en zeggen: dat is goed dat die echt gedragen wordt. Het eigenaarschap is breed gedeeld en wordt ook door allen ten zeerste en terecht ook gewaardeerd. Ik heb het daarstraks al kort even aangestipt: die risico's wijzigen, want ook de context, de omgeving, de samenleving wijzigt nogal drastisch, zowel stedenbouw, ruimtelijke ordening, maar ook de energietransitie en vele andere. Dus de vraag rijst: zien jullie dat ook op het terrein, bij die vele interventies, en hoe gaan jullie daarmee om? Hoe wordt daarop ingespeeld, wordt daarop geanticipeerd? Heeft dat een impact op de manier waarop jullie werkers zich organiseren en opgeleid worden? Bert.

De heer BRUGGHEMANS.- Ja, mevrouw de gouverneur, u haalt het terecht aan. Er zijn heel wat evoluties merkbaar en er zijn er ook een aantal bij de voorgaande sprekers aan bod gekomen, zoals de klimaatverandering, zoals de wijziging in de industrie, de wijziging in de energievoorziening en dergelijke meer. Wat we eigenlijk vaststellen als brandweer is dat wij heel vaak op de frontlijn zitten in het omgaan met die nieuwe evoluties, met die nieuwe ontwikkelingen, en met de nieuwe problemen die ook daarbij komen, bijvoorbeeld de wateroverlast. Wij zitten echt op de frontlijn. Wij volgen bijvoorbeeld in Antwerpen al sinds 2012 zeer actief het aantal interventies op het vlak van wateroverlast en windschade op. Daar zie je echt een stijgende lijn in om u tegen te zeggen.

Maar ook op heel andere gebieden, denk bijvoorbeeld aan de evolutie om nu thuisbatterijen te installeren in woningen, waar je uiteraard alleen maar voor kan zijn in het kader van energietransitie, maar wat dan weer een nieuw risico met zich meebrengt voor brandweerdiensten, omdat daar nieuwe technologie wordt geïntroduceerd die misschien nog niet voldoende geschikt is om eigenlijk te gaan bestrijden bij een eventuele brand. Dan zie je eigenlijk een aantal evoluties. Ik kan die eigenlijk mooi samenvatten op drie fronten. Je ziet een evolutie van, zal ik zeggen, vrij eenvoudige interventies naar complexe interventies.

Dus je ziet een stijging van de complexiteit in interventies waarmee we te maken hebben. Je ziet ook een evolutie van kleinschalige incidenten, eerder kleinere branden, naar grootschalige incidenten. Ik denk bijvoorbeeld aan onze stedenbouw waar je steeds een grotere verdichting krijgt en waardoor dus eigenlijk je een evolutie ziet van een brand in één wooneenheid of in één woning naar branden in onmiddellijk grotere, complexe gebouwen. Je ziet ook een evolutie, door die complexiteit en doordat alles aan elkaar gekoppeld is, van monodisciplinaire werking. Waar vroeger elke hulpdienst toch echt op zichzelf kon werken, zelfstandig kon opereren, een brand was voor de brandweer, een medisch probleem was voor de ziekenwagen, en zo verder, criminaliteit was voor de politie, maar je ziet dat die vandaag eigenlijk in elkaar overstromen, waar je die multidisciplinariteit by definition, by default eigenlijk hebt in onze interventies.

Getuige bijvoorbeeld, de manier waarop brandweer en politie vandaag de dag zich samen voorbereiden op terroristische incidenten, om eigenlijk daar een massa van slachtoffers samen te kunnen gaan helpen. Dat zijn eigenlijk drie grote fronten, of drie grote wijzigingen die je ziet. Maar je ziet ook dat die verschillende evoluties ook effect hebben op de eigen organisatie. Ook de brandweer moet bezig zijn met duurzaamheid, moet zich eigenlijk gaan omvormen. Je ziet de eerste elektrische brandweervoertuigen stilaan inkomen, maar je ziet ook dat wij geconfronteerd worden met een aantal zeer terechte evoluties in ons denken rond natuurbeheer en rond milieu. Bijvoorbeeld de recente discussie rond schuim en de PFAS-discussie waar de brandweer ook betrokken partij is en waar wij ons evident ook als organisatie gaan aanpassen.

En bijvoorbeeld in deze provincie al meer dan tien jaar lang, we zeker en vast niet het gevaarlijkste schuim gebruiken, maar ook bijvoorbeeld in oefeningen we zeker en vast geen schuim zullen gebruiken dat die PFAS bevat en allang op oefenschuim zijn overgeschakeld.

Desalniettemin heb je daar een historische last die je meedraagt en waar je dus ook voelt als organisatie, bedrijf brandweer, dat je eigenlijk in heel die evolutie mee op de frontlijn staat en betrokken bent.

Mevrouw BERX.- Ik weet niet of de anderen daar nog iets op willen aanvullen, of niet. Perfect. Dan denk ik dat we even overschakelen naar het digitale, even wil ik graag het woord geven aan Nathalie. We hebben het al gehad over capaciteit.

Kijk, dag Nathalie, goedemiddag, van hulpverleningszone Rand. Er is zonet al gesproken over personeel, inzet van mensen, want al die interventies is ook echt mensenwerk. Dat kan je niet van op grote afstand doen, maar het is echt wel mensenwerk. Hoe werken jullie daarmee? Zowel op vlak van het aantrekken, het aantrekkelijk blijven. Er is gesproken over heel hoog percentage van vrijwilligers. Wat voor soort type profielen zijn dat? Lukt het om mensen te vinden, te binden ook aan de hulpverleningszone, of is dat toch een extra uitdaging?

Mevrouw MORTELMANS.- Dat is absoluut een extra uitdaging. We hebben het hier al aangehaald. Voor al die interventies en die operationele werking, daar zit een hele organisatie achter, om die continuïteit van die dienstverlening effectief te kunnen garanderen. En daar zit vooral heel wat menselijk kapitaal achter. Als ik daar het onderscheid maak tussen de operationelen, de mensen die effectief op interventie gaan, maar daarnaast ook niet-operationelen. Dan heb ik het over mensen die de personeelsdienst ondersteunen, de financiële dienst, die facturen maken, die retributies opvolgen, communicatiemedewerkers, zowel naar de interne medewerkers maar ook naar de burgers toe, een ICT-dienst die daarachter zit, ook de focus leggen op informatieveiligheid. Toch heel wat verschillende profielen die we daarvoor nodig hebben.

Nu, operationeel beroepspersoneel vinden dat is niet zo'n moeilijke, maar voor vrijwilligers is dat wel iets anders. Daar zie ik dan ook onmiddellijk een eerste struikelblok in. Het aantrekken en behouden van vrijwilligers, dat is niet zo evident. Vrijwilliger zijn, dat draait om passie, dat draait om engagement, een engagement dat veel van een mens vereist. Vrijwilligers die bijvoorbeeld naast een fulltime job zich toch beschikbaar stellen voor de brandweer, dat is niet zo evident. Belangrijk voor ogen te houden is ook dat je niet zomaar van vandaag op morgen vrijwilliger wordt. Vrijwilliger worden, dat betekent tijd en energie stoppen in het volgen van een intensieve opleiding. Het heeft bovendien ook vaak een impact op je gezinsleven. Zeker in het dagelijkse leven waar we tal van zij-activiteiten hebben en de lat voor onszelf vaak heel hoog hebben liggen is dat niet altijd zo evident.

Bovendien bestaat er ook niet zoiets als de vrijwilliger. Er is geen standaardpersoon, geen standaardvrijwilliger waar we een beroep kunnen op doen. We moeten kijken op maat van het individu en de noden vanuit de organisatie. Dat is iets waar je als zone, elke zone rekening mee moet houden. Een mooi voorbeeld hiervan zijn de vrijwilligers die ook werken als beroepskracht bij de ene zone en als vrijwilliger dan nog eens bij een andere zone gaan werken. Bijvoorbeeld specifiek de brandweerzone Antwerpen, dat is een heel beroepscorps, en toch zijn daar ongeveer vierhonderd mensen die nog eens elders op vrijwillige basis voor de hulpverleningszone gaan werken. Dat is iets wat puur om passie en engagement draait. We moeten dan ook creatief zijn om vrijwilligers effectief te kunnen gaan aantrekken. Misschien hebben jullie in het verleden al wel eens een brood gekocht in een broodzaak met een warme oproep naar vrijwilligers. Wel, dat is iets wat dat wij binnen zone Rand hebben opgestart om op die manier extra vrijwilligers te kunnen aanwerven. En met succes, want de campagne heeft gewerkt en ook dit jaar hebben we weer extra vrijwilligers kunnen aantrekken. Maar het is wel iets waar elke vrijwilligerszone zich mee bezighoudt, elke dag op zoek gaan naar nieuwe vrijwilligers, en waar we aandacht voor moeten hebben.

Dat is nu ook iets waar wij allen een gezamenlijke uitdaging in zien, meer diversiteit binnen de brandweer kunnen aantrekken. Want de standaardpompier die momenteel start, dat is globaal

genomen de blanke jongeman. Het is voor onszelf daar zeker een uitdaging meer diversiteit aan te trekken om heel de maatschappij daarin te kunnen betrekken, zowel voor het beroepskaders als voor de vrijwilligers. Maar dat is één aspect. Als we effectief die vrijwilligers hebben aangetrokken, dan willen we die uiteraard voor heel lange tijd kunnen behouden. Hiervoor is ook saamhorigheid creëren van cruciaal belang, zorgen dat eenieder binnen de brandweer het gevoel heeft deel uit te maken van die brandweerfamilie. Deel van de hulpverleningszone zijn. Momenteel zitten we op dat vlak nog wel in een veranderingstraject, we zijn pas ontstaan in 2015, en zo iets vraagt veel tijd om mankracht om dat te creëren.

Dat brengt mij onmiddellijk ook bij een tweede struikelblok. Met name het voorzien van een degelijke omkadering van personeel om die genoemde risico's te kunnen blijven managen, maar ook de dienstverlening te kunnen blijven garanderen. Met de opstart van de hulpverleningszones in 2015 werd er een studie opgemaakt door Deloitte, waarbij werd gesteld dat voor elke vrijwilliger ongeveer een derde omkadering nodig zou zijn tegenover een beroepskracht. Ik moet u teleurstellen: het is veel meer dan een derde omkadering wat we nodig hebben. We zien effectief dat we die vrijwilligers moeten blijven motiveren en dat er eigenlijk evenveel tijd en energie in moet worden gestopt als een fulltime werknemer. Dat vraagt wederom tijd, energie en mankracht. Dan moeten we wel zien dat binnen de provincie Antwerpen, hoewel er wel wat ondersteunend personeel is, dat dat toch nog onvoldoende is tegenover het beroepspersoneel en dat het tegenover de operationelen toch wel beperkt is.

Daar wil ik graag wel drie bedenkingen bij formuleren. Een hulpverleningszone is een grote groeiende en complexe organisatie. Eerst en vooral, het zijn grote organisaties, elke hulpverleningszone telt meer dan honderden personeelsleden, waarvan de werking zich uitstrekt over diverse gemeenten. Als ik kijk naar onze eigen zone, brandweerzone Rand, wij strekken ons uit over 21 gemeenten, dus dat is wel enorm groot. Bovendien zijn we ook een groeiende organisatie. Het was bij de opstart van de zone zoeken naar de juiste verdeling en ondersteuning van niet-operationeel personeel.

Intussen is gebleken dat de huidige niet-operationele ondersteuning onvoldoende is. Vroeger was de brandweer op gemeentelijk niveau georganiseerd en dat betekende dat de gemeente haar eigen personeel ter beschikking stelde van de brandweer. Per gemeente beschikten we over ondersteunend personeel voor de brandweer, dus op het vlak van communicatie was er iemand van de gemeente die instond voor de brandweer. En terwijl we nu binnen de provincie Antwerpen tal van hulpverleningszones zien die slechts over één communicatieambtenaar beschikken, of één iemand op ICT hebben en dat is echt te weinig. Zeker als we kijken naar organisaties die zich uitstrekken over diverse gemeenten en soms wel reiken tot meer dan duizend man personeel, is dat te beperkt. Dus een uitbreiding van het niet-operationeel personeel is absoluut noodzakelijk, maar niet evident. Zeker niet in tijden van besparingen, ook binnen de gemeenten. Dat is iets waar wij als hulpverleningszones ons uiteraard van bewust zijn, en waardoor ik ook op een opportuniteit kom, maar daar kom ik zo dadelijk op terug.

Een derde bedenking die ik heb, is dat wij een heel complexe organisatie zijn. We zijn complex door de situaties en interventies waar we mee te maken krijgen. Maar het is ook complex door de wijze waarop we zijn samengesteld. Het is een groep van diverse gemeenten bij elkaar met een zonecollege, een zoneraad, waarbij vroegere gemeenteposten effectief tot een zone zijn samengebracht. Daar zit ook een verschil in cultuur en werking vaak nog in. We hebben het hier daarnet ook nog over gehad: er is ook complexiteit door de risico's waarmee we te maken krijgen en dat is toch ook niet zo evident.

Bovendien is de organisatie ook complex door de aard van het personeel waar we mee moeten samenwerken. Er wordt niet enkel gewerkt met beroepskrachten, maar ook met die vrijwilligers. Elke vrijwilliger moet worden beschouwd als een volwaardige fulltime werknemer, ik zei het zonet al. Met elk individu moet je in overleg gaan, je moet daar evaluatiegesprekken mee

uitvoeren, je moet hen opleiden, er moeten lonen worden uitbetaald. En ongeacht of die vrijwilliger op interventie is voor twee uur op een maand of voor tachtig uren per maand, je moet zien dat die gemotiveerd blijven. Je moet zorgen dat je daar tijd en energie in stopt. Omwille van die complexiteit is er absoluut nood aan gespecialiseerd personeel, in het bijzonder masters en bachelors, om beleidsmatig te kunnen meedenken en te kijken waar wij als hulpverleningszone op langere termijn naartoe moeten, om op die manier ook een antwoord te kunnen bieden op complexe materie, zoals technologie, IT, informatieveiligheid, cultuur, organisatieontwikkeling, en zo veel meer.

Op dat vlak zie ik dan onmiddellijk ook nog een andere uitdaging. We moeten aantrekkelijk blijven als werkgever. We vragen veel van al onze mensen en het is belangrijk dat we mensen kunnen blijven aantrekken, maar ook natuurlijk kunnen blijven behouden. Misschien moeten we wel durven meer aan benchmarking te doen en te kijken naar privé wat daar de mogelijkheden zijn, qua werkomgeving, qua verloning. Maar ook op het vlak van doorgroeimogelijkheden waar we toch vaak binnen een hulpverleningszone in beperkt zijn. En daar moeten we creatief mee leren omgaan.

Maar ik wil dat niet te negatief zien, ik wil vooral kijken naar een opportuniteit. En wat wij vooral zien met de verschillende hulpverleningszones is dat we meer kunnen gaan samenwerken. De krachten bundelen over de verschillende hulpverleningszones heen. Meer samenwerking mogelijk maken op niet-operationeel niveau en de krachten van ondersteunende diensten te gaan bundelen. Ik denk daar bijvoorbeeld aan een DPO die wordt ingezet op informatieveiligheid. We gaan allen om met gevoelige informatie, we krijgen daar allemaal als afzonderlijke organisaties mee te maken, maar dat kan zeker op een hoger niveau worden getild, net hetzelfde als het inzetten van juristen, communicatiemedewerkers en IT-deskundigen of IT-managers.

Mevrouw BERX.- Oké, bedankt Nathalie. Ik ga u, als ik mag, even onderbreken, want anders gaat het teveel uitlopen. Ik denk dat je de hoofdboodschap hebt gegeven, van door samenwerking ook in uw ondersteunende dienst ervoor te zorgen dat je die diensten allemaal, op een goede manier, ook vooral kan vervullen en dat we genoeg omkaderen om veel meer vrijwilligers niet alleen te vinden, aan te trekken, maar ook vast te houden in een organisatie.

Mevrouw MORTELMANS.- Klopt. Als ik mocht, ik wou het bruggetje maken naar Luc, om ...

Mevrouw BERX.- Voilà, u mag het bruggetje maken naar Luc, want die gaat het over de opleiding hebben. Voilà, die brug mag je nog maken en dan ga ik het woord aan Luc geven.

Mevrouw MORTELMANS.- Absoluut. Om aan te geven dat het voor dat personeel wel noodzakelijk is om ze op te leiden en voldoende kennis en expertise mee te geven. En dan geef ik graag het woord door aan Luc.

Mevrouw BERX.- Top. Luc, aan jou het woord. Hulpverleningszone Taxandria.

De heer FAES.- Ja, goedemiddag allemaal. Spijtig genoeg moet ik het van thuis uit doen, maar ik ga toch mijn best doen om nog eventjes in te pikken op wat Nathalie daarnet zei, in verband met struikelblokken en opportuniteiten in het kader van opleiding, en misschien daarbij aansluitend ook direct het stukje van het centralisatie en decentralisatie aanhalen. Misschien over die struikelblokken, Nathalie heeft daar al heel wat aangehaald, en ik wil voor de opleiding ook het aspect van de tijd even onder de aandacht brengen. We weten allemaal dat er maar 24 uur in een dag zijn en die moeten we verdelen tussen werktijd, tijd voor het gezin, vrije tijd, en dan, voor heel veel van onze vrijwilligers, beschikbaarheid voor de brandweer, maar ook voor het opleiden en voor het oefenen. Veel van onze instructeurs, zowel van Campus Vesta, als onze zone-instructeurs zijn vrijwilligers.

Die combinatie van lesgeven, les volgen, oefeningen geven, oefeningen volgen, oefeningen voorbereiden, en dan nog beschikbaar zijn voor interventies, en meestal hebben onze

instructeurs dan ook nog eens een functie in het middenkader, dat wordt zeker de uitdaging, hoe we dat in de toekomst willen blijven managen. Dat zie ik als een groot punt voor de opleiding als struikelblok. Anderzijds is er ook een opportuniteit, en ik haal er maar eentje aan, maar de coronapandemie die heeft ook opportuniteiten. In maart 2020 is het digitale verhaal, namelijk het digitale lesgeven, in een stroomversnelling gekomen. Zeker vermeldenswaardig is het digitale leerplatform dat toen in allerijl werd opgezet. Met live webinars waar we zelfs duizend live kijkers hadden en actueel, dat kan nog altijd bekeken worden, hebben we bijvoorbeeld al 50.000 keren dat die webinars bekeken zijn. Dus opportuniteiten voor de toekomst in zeker het e-learninggebeuren, maar ook de hybride systemen, beter gekend als het blended learning, en alle andere vormen van opleiding. En dat is zeker, daar moeten we massaal op inzetten.

En dan misschien nog iets over die centralisatie van het opleiden en het oefenen. Vroeger werd er eigenlijk heel veel gedecentraliseerd opgeleid, vooral in de brandweerkazernes. Maar met de oprichting van de provinciale brandweerschool bijna 25 jaar geleden, hebben we een belangrijke evolutie gekend, zowel op pedagogisch als inhoudelijk vlak, in verband met de opleiding van onze brandweermannen, maar ook het niveau van onze instructeurs.

Daarom: wat centraliseren en wat decentraliseren? Ik denk dat dat in de toekomst een hybride vorm zal zijn. Dit woord, hybride, is ondertussen ook ingeburgerd in de brandweer, vandaag hebben we een hybride vergadering in het kader van de openingsrede. Een deel kan en mag ook decentraal gebeuren in de brandweerzone, bijvoorbeeld met een eigen centrale oefenlocatie, wat bijvoorbeeld als voordeel heeft dat onze mensen operationeel kunnen blijven tijdens de oefeningen. Maar als je dan zegt: wat kan decentraal? Alles wat te maken heeft met basiszaken en onze tussen haakjes koude oefeningen, dat wil zeggen: alles waar geen vuur bij te pas komt. Maar niet alles kan decentraal, denk maar aan onze warme oefeningen, overal waar vuur bij te pas komt, en voor andere specifieke oefeningen zijn we aangewezen op de infrastructuur van Campus Vesta.

Dan wil ik afronden in het kader van Campus Vesta, want ik wil daar toch nog een speciaal woordje over zeggen. Daarom, beste provincieraadsleden, Campus Vesta is al meerdere malen aan bod gekomen tijdens deze rede. Veel dank om jullie engagement en ondersteuning van, mag ik zeggen, onze brandweerschool te blijven waarborgen. En in naam van de collega's zonecommandanten willen we dit nu we de kans hebben vandaag, ook nog eens uitdrukkelijk benadrukken. Met een oneliner misschien: Investeren in opleiding is investeren in de toekomst. Dank.

Mevrouw BERX.- Heel hartelijk dank, Luc. Het opleidingsinstituut is multidisciplinair, dat is ook al genoemd, maar ik ben ook wel blij dat elke discipline het niet alleen als multidisciplinair opleidingsinstituut koestert, maar ook nog eens als een opleidingsinstituut specifiek ook voor de eigen discipline. Die optelsom en die integratie is dan het mooie verhaal, Campus Vesta. Ik herinner mij een tijd toen de PIBA ging overgaan in Campus Vesta, dat er nog veel scepsis was. Maar godzijdank is dat helemaal voorbij en is Campus Vesta door iedereen in het hart gesloten. En dus inderdaad, dat is dankzij deze raad en ook de deputatie die er zo lang in is blijven geloven, dus. Maar bedankt ook voor de input. Ik had nog heel kort, want de tijd gaat ongelooflijk snel, misschien nog een woordje gewoon over het belang van samenwerking. Het is eigenlijk ook al wel aangestipt zowel door Nathalie, door u ook Bert. Ik weet niet of er nog iets heel kort over gezegd moet worden, en anders ga ik het woord geven aan Maya.

De heer BRUGGHEMANS.- Ter afsluiting. Ik denk een, vandaag is er een heel goede samenwerking dankzij het feit dat er heel veel mensen heel graag willen samenwerken, er zijn goede relaties. De volgende stap is eigenlijk om die samenwerking echt in te bedden. Dat gebeurt nu ook vandaag al intensief, om die echt vast te zetten binnen onze provincie. We zijn op zeer goede weg en ik denk, gouverneur, laat ons ook toe om u daar ook voor te bedanken, want uw rol in de integratie van de verschillende diensten en ook uw steun om eigenlijk als brandweer

samen te gaan werken met de andere zones is daar zeker en vast sturend, houdt ons ook regelmatig zeer scherp. Dus vandaar ook dank aan u om die samenwerking mee vorm te geven en mee te blijven ondersteunen. Dank u wel daarvoor.

Mevrouw BERX.- Dank u wel. Dat was niet afgesproken hè. Dan geef ik heel graag het woord aan Maya Gijsselaar. Er is net al daar Geert De Blust over het belang en van de impact ook van natuurbranden gesproken. Ik heb het ook al kort aangestipt. Je hebt een tool nodig om dat ook op een veilig manier te doen. Ik ben ook blij dat we daarin hebben kunnen investeren, maar het is mede en vooral ook dankzij de inzet van Maya dat dat ook loopt en goed gaat. Maar zij gaat dat wel kort toelichten. Maya.

De uiteenzetting wordt ondersteund door een diapresentatie.

Mevrouw GIJSELAAR.- Ja, oké. Goedemiddag. Het is daarstraks inderdaad al aangehaald, dat wij de afgelopen jaren eigenlijk heel veel grote natuurbranden hebben gekend. In 2011 hadden we de brand op de Kalmthoutse Heide, op de Hoge Venen, maar ook in Limburg. Naar aanleiding van die branden werd er een nationaal actieplan opgesteld, waarin het belang van die cartografie één van de aandachtspunten was. Nu, helaas, sindsdien is er op federaal niveau eigenlijk nog geen doorbraak gekomen in dat cartografieverhaal, en ondertussen hebben wij in 2020 en 2021 opnieuw grote natuurbranden gekend, in de provincie Antwerpen dan. In De Liereman in 2020 en dan dit jaar in Brecht. Elke keer, uit elke natuurbrand kwam eigenlijk hetzelfde terug naar voren, namelijk dat dat kaartmateriaal echt wel heel belangrijk is. Willen we vermijden dat natuurbranden escaleren naar onbeheersbare natuurbranden, dan moeten we ervoor zorgen dat we snel en efficiënt kunnen ingrijpen en goed kaartmateriaal is dan echt wel van belang.

Waarom is dat kaartmateriaal zo van belang? In de eerste plaats om een goed beeld te hebben van heel het terrein, en ook goed te kunnen aanduiden waar de brand zich eigenlijk bevindt, dus voor die beeldvorming. Dat is belangrijk omdat je enkel op die manier je ploegen goed kunt aansturen. Ik heb daar een foto bijgezet van de helikopter van de politie. Die worden bij natuurbranden ook vaak bijgevraagd voor beeldvorming. Als de politie, de helikopter zegt: oké, het brandt nu in vakje A5 bijvoorbeeld, dan is belangrijk dat vakje A5 bij de brandweer over hetzelfde gebied gaat, zodat er geen verwarring ontstaat. Ik heb er ook een foto bijgezet van dat kaartje, dat is een foto genomen tijdens de brand in Oud-Turnhout. Zoals jullie kunnen zien, toen was er nog geen goed kaartmateriaal beschikbaar, dus zij moesten zich behelpen met, ik noem dat kaartjes die je bij de plaatselijke frituur of zo kunt krijgen, maar uiteraard geeft dat geen goed beeld van het gebied.

Nu, waarom zijn die kaarten nog van belang? Het is hier daarstraks ook al aangehaald door u. Eerst en vooral om te weten waar er wegen zijn in natuurgebieden, en ook wat voor categorie die weg heeft, dus welk type voertuig daarover kan rijden. Het zou bijvoorbeeld kunnen dat brandweer aankomt bij een natuurgebied en dat zij op het eerste zicht een brede weg zien. Dus heel breed, maar ook de ondergrond ziet er goed uit, dus de brandweer kan er dan over doorrijden. Maar het zou ook kunnen dat ze bijvoorbeeld een kilometer later uitkomen aan dit. Het is duidelijk dat een brandweerwagen hier niet verder over kan rijden, maar als hij al tot daar is gereden, dan zit hij eigenlijk geblokkeerd. Het kan ook dat er onderweg slagbomen of hindernissen op de weg staan, dus ook hier weer. Een brandweerwagen kan tot daar rijden en zit dan op dat moment misschien geblokkeerd. Of hij rijdt verder en hij komt in drijfzand terecht, of in moerasachtig gebied. Elke keer als een brandweerwagen tot daar rijdt, als hij dan geen keerpunt meer heeft, dan kan hij niet omdraaien en zit hij dus echt geblokkeerd, waardoor de ploeg die daar staat tijdelijk niet meer beschikbaar is om de brand mee te bestrijden. Het zou zelfs kunnen dat ze dan eigenlijk gered moeten worden door hun collega-brandweermannen, waardoor ook die ploeg niet meer beschikbaar is om de brand mee te bestrijden.

Hier heb ik een foto bijgezet die is genomen tijdens de brand in de Kalmthoutse Heide, dus jullie kunnen zien dat die brandweervagen is ingesloten geraakt door het vuur en die was dus verloren. De brandweermannen zelf zijn gelukkig in veiligheid geraakt. Maar ook hier weer toont dat aan: het is heel belangrijk om te weten waar er wegen zijn en waar er vluchtwegen zijn als het nodig is dat ze snel kunnen weggeraken. Ik heb daar ook nog bijgezet: veiligheid van de bevolking. Op die kaart is het ook belangrijk dat er staat aangeduid waar er bevolking kan zijn, dus waar er een camping is of eventueel waar er bewoning is in het gebied, omdat dat de plaatsen zijn die prioritair aandacht moeten krijgen. Die moeten beschermd worden, maar eventueel kan er ook een evacuatie van nodig zijn.

Dit is een foto genomen in Brecht dit jaar, dus jullie zien hier dat onderaan er een brandweerman staat, die staat in communicatie met de helikopter van de Nederlandse luchtsteun. Die helikopter was bijgevraagd om mee te blussen. Dus als een persoon beneden zegt: er moet nu water gedropt worden in vakje A2, dan moet voor de helikopter ook duidelijk zijn waar vakje A2 is en die moeten over hetzelfde gebied spreken. Anders lopen we kans dat er bijvoorbeeld beneden nog brandweermannen aan het blussen zijn en die krijgen dan 10.000 liter water over zich heen, dus dat willen we zeker vermijden.

Dat was een korte schets van wat die problematiek juist is, maar wat is nu dan de oplossing? Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft voor al zijn natuurgebieden kaartlagen opgemaakt en in die kaartlagen zijn belangrijke gegevens opgenomen. Bijvoorbeeld die berijdbaarheid van die wegen, maar ook waterwinpunten of plaatsen waar wagens kunnen keren. Tot hier toe was dat nog niet gelukt, om die kaarten af te drukken en op een uniforme manier bij de brandweer te krijgen, dus het is daarom dat die tool noodzakelijk was. Via die printtool kunnen we kaarten digitaal bekijken, maar kunnen we die ook afdrukken. Dat kan in verschillende formaten of op verschillende schalen. Dat kan op een kaartblad zijn, of dat kan in een atlas zijn, maar dat moet steeds op een uniforme manier gebeuren. Uniform wil zeggen dat elke kaart eenzelfde onderlaag moet hebben en dat de thematische gegevens van die beheerders steeds op eenzelfde manier wordt weergegeven met bijvoorbeeld dezelfde symbolen. Daarbovenop moet dan die emergency indexgrid worden aangelegd. De tool moet ook heel eenvoudig te gebruiken zijn, zodanig dat ook in stresssituaties het systeem eigenlijk zichzelf uitwijst en dat de brandweer gewoon een kaart kan maken. Het moet ook heel snel kunnen gebeuren, dat we niet moeten wachten op die kaarten.

Nu, voor die tool te maken was er uiteraard financiering noodzakelijk, maar gelukkig had onze gouverneur ook wel door dat die kaart echt wel belangrijk is, en heeft zij mee haar schouders onder dit project gezet. Via het MEIVA-fonds heeft zij financiering toegekend, waardoor wij die tool hebben kunnen ontwikkelen. De tool is een samenwerking tussen onze eigen dienst, en dan het Nationaal Geografisch Instituut, en drie hulpverleningszones: Rand, Kempen en Taxandria. Dat zijn ook juist zones waar er veel natuurgebieden zijn. Dan nog kort eventjes de stand van zaken van die printtool. We zitten momenteel nog in de testfase, maar volgende week zou die afgerond moeten zijn. Dus mogelijk komen er dan nog een paar kleine aanpassingen, maar dan is hij normaal gezien operationeel tegen midden december, misschien eind december. Op dit moment zitten er enkel kaarten in voor de provincie Antwerpen, maar het is wel degelijk de bedoeling om die ook uit te breiden naar andere provincies.

Limburg heeft al gevraagd of ze mogen toetreden, dat is vandaag besproken ook in de provinciale veiligheidsceel, maar het is ook de bedoeling om dat nog verder naar andere provincies uit te breiden. Tot slot heb ik gewoon nog twee kaartjes hierin opgenomen die zijn gemaakt met de tool, dus jullie kunnen zien dat in die natuurgebieden rode lijnen lopen. Het is nu niet heel hard ingezoomd, maar daardoor kunnen ze zien welk type weg, welke categorie dat dat is. De symbooltjes staan er ook bij op, de keerpunten, de waterwinpunten en eventuele hindernissen. En dat is eigenlijk dezelfde kaart nog eens, maar in een andere schaal. Dus voilà, dat was in het heel kort de stand van zaken van de cartografie.

Mevrouw BERX.- We zijn er bijna. Maar dames en heren, bij dezen is de derde reden in de cyclus over de vier elementen bijna afgerond. De tweede openingsrede in tijden van pandemie en, ik moet het niet meer zeggen, zoals u weet is die helaas nog altijd niet afgelopen en het is ook nog altijd niet vanzelfsprekend. Nu, mede in uw naam dank ik de coauteurs en de sprekers meest hartelijk voor hun bijdrage, voor het delen van hun waardevolle kennis en inzichten, voor de tijd en de energie die zij in dit project investeerden. Zij deden dat bovenop hun buitengewoon drukke bezigheden. In een jaar waarin het coronavirus andermaal alle aandacht kaapt, is een openingsrede over vuur en bij uitbreiding over risico's, onzekerheden, voortdurende onvoorspelbaarheid, crisissen en de aanpak ervan, passend. Al mogen we ook nooit vergeten om ondanks veel te hopen en te genieten. Niettemin, de werkelijkheid is zoveel weerbarstiger en sterker dan onze wil om ze naar onze hand te zetten. Met vuur is dat niet anders. Beide nopen ze ook tot een zekere nederigheid en bescheidenheid.

Hopelijk versterkt dit ons inzicht in en onze aanvaarding van risico's en onzekerheden als wezenlijk, en misschien wel het meest spannende deel van ons leven. Life is either a daring adventure or nothing at all, aldus de Amerikaans schrijfster Helen Keller. Die uitspraak is vooral dan relevant, wanneer u weet dat zij zicht en gehoor verloor nog voor ze twee was. Dat is waar. Risico's, onzekerheden maken het leven tot op zekere hoogte spannend. Op voorwaarde dat we blijven bijleren en blijven samenwerken om risico's en onzekerheden verstandig te beheren. Op voorwaarde dat we oog blijven hebben voor elkaar, in het bijzonder ook voor wie kwetsbaar is. Op voorwaarde dat zo veel mogelijk mensen over zo veel mogelijk handvatten beschikken om er zelfredzaam en met de nodige veerkracht mee om te gaan en/of anderen met eigen kennis en expertise bij te staan, expertise bijvoorbeeld van de hulpverleningszones en van zovele anderen.

Maar met al bij al kleine ingrepen kan iedereen het risico op brand evenals de schade door brand echt wel verminderen. Rookmelders installeren en geregeld controleren. Trouwens, ook daarin heeft provincie Antwerpen avant la lettre als pionier geïnvesteerd. Stekkers van elektrische apparaten uittrekken na gebruik. Elektronica eerder overdag dan 's nachts opladen en wel met gekeurde stekkers en ongeschonden kabels. Het gasfornuis toedraaien. Frietketels, fondue-, gourmetstellen enzovoort uittrekken na het koken. Controleren of alle kaarsen gedoofd zijn alvorens in bed te kruipen en dat liefst te doen, in het algemeen trouwens, zonder een sigaret. Kleine goede gewoonten die het verschil kunnen maken tussen leven en dood. Net als elke burger, moeten ook de hulpdiensten oog hebben voor actuele en toekomstige risico's. U hoorde het, het scala aan risico's waarmee onze hulpverleningsdiensten, onze hulpdiensten, natuurbeheerders, bedrijfsbrandweerposten geconfronteerd worden, wordt almaar uitgebreider en complexer. Als een elektrische wagen vuur vat, moet niet alleen een brand worden geblust, maar ook elektrocutie worden vermeden.

Er was een tijd dat de brandweer vooral geconfronteerd werd met vele kleine incidenten, en dat doen ze nog altijd trouwens, vaak met vele tegelijk, in een relatief overzichtelijke, eenduidige context. Die hoge frequentie lijkt misschien iets minder aan de orde, hoewel, al rukt de brandweer nog geregeld voor meer dan één incident op hetzelfde moment. Dat hoorde u al. Belangrijker en extra uitdagend zijn de sterk toegenomen omvang en complexiteit van interventies. Die vereisen dan weer een grotere expertise, meer tijd om ze te bedwingen. De voorbeelden zijn legio: het inferno aan de Paardenmarkt, de gasexplosie in Wilrijk, de ingestorte school in aanbouw op Nieuw Zuid. Wat rest aan ruïnes staat er nog als aangrijpende getuige. Met de veranderingen in de aard, omvang, complexiteit en ook de context van de risico's, maakte ook de brandweer zelf een grondige evolutie door. Dat is ook geschetst.

Door de toenemende nood aan zowel brede expertise als gespecialiseerd personeel, wordt de lat ook steeds hoger gelegd. En ons opleidingsinstituut, het is het denk ik het meest gebruikte woord vandaag, Campus Vesta speelt daar voortreffelijk op in. Mede dankzij een stevige injectie van middelen vanuit het SEVESO-fonds kon Campus Vesta ook investeren in die zogenaamde Tweede Oefenplaat waar korpsen komen trainen op de bestrijding van industriële bedrijfs- en

havenbranden. En dat kan inderdaad niet te decentraal, want dat is met vuur. Ik heb onze panelleden echt goed begrepen: de uitdagingen waarmee de brandweer vandaag en morgen geconfronteerd wordt, zijn zo divers en uiteenlopend dat we opnieuw moeten nadenken over dat profiel van vrijwilligers. Blijven we die rol voorbehouden voor operationele medewerkers? Of kunnen ook andere profielen hun nuttige expertise als vrijwilliger ter beschikking stellen van de brandweer van de toekomst? Denk bijvoorbeeld aan data-analisten, ingenieurs, en wie weet zelfs, maar liefst niet te veel, juristen en people-managers. Juristen dan hè.

Brandveiligheid, veiligheid en zekerheid zijn meer dan ooit een zaak van ons allemaal. Brandveiligheid en –robuustheid zou net zo evident moeten zijn als goede ventilatie en luchtkwaliteit in woningen, bedrijven, openbare gebouwen en publieke ruimtes. Brandpreventie-adviezen worden soms wel, soms niet gevraagd. Toezicht op de consequente uitvoering ervan, is er helaas amper. Misschien moeten ook verzekeringsmaatschappijen deze adviezen opvragen bij het afsluiten van een brandverzekeringpolis om na te gaan of aan de schadebeperkingsplicht is voldaan. Het belang van brandweerpreventie-adviezen en de correcte uitvoering ervan, geldt trouwens des te meer wanneer de impact van een mogelijke brand zoveel verder reikt dan de woning of de tuin waar hij is ontstaan. In de nabijheid bijvoorbeeld van collectieve voorzieningen als scholen, kribbes, instellingen voor personen met een handicap of woonzorgzones, net als waardevol onroerend erfgoed, dan wel in de nabijheid van kwetsbare, brandgevoelige natuur. Kortom: overheid, brandweer, burger, het risico op brand en de mogelijke schade erdoor beperken, het is een opdracht van ons allemaal.

Beste raadsleden, ik hoop dat u mijn mening deelt dat de sprekers elk vanuit hun expertise een uiterst interessante bijdrage leverden over de impact van vuur op de omgeving. Geert De Blust lichtte toe hoe vuur werd en wordt gebruikt om aan natuurbeheer te doen, maar tegelijk ook een vernietigende impact kan hebben op natuurgebieden. Zowel bezoekers, beheerders als omwonenden van natuurgebieden moeten zich voortdurend rekenschap geven van de impact van hun gedrag op het beschermen van de natuur en het risico voor brand. De overheid kan en moet hen daarbij helpen. Niels Vanlaer toonde overtuigend aan dat een haven en industrie zonder vuur vergelijkbaar is met, om het volks te zeggen, een café zonder bier. De keerzijde is een risico op ongecontroleerde branden. Een risico dat immense proporties kan aannemen door de concentratie aan gevaarlijke stoffen, of de slechte informatie daarover, en de interferentie daartussen in het economische hart van onze regio. Samenwerken is ook hier het sleutelwoord. Genetwerkt samenwerken met en tussen diverse hulpverleningszones onderling, de bedrijfsbrandweerposten, het Havenbedrijf, de havengemeenschap en uiteraard ook de Nederlandse en Europese collega's.

Dames en heren, afronden doe ik altijd, en ik zal het relatief snel doen, nog met een aantal aanbevelingen die inspelen denk ik op de analyses en voorstellen van de echte specialisten. Het is mede ook aan ons om die ook altijd en in gezamenlijk overleg te helpen realiseren. En ik denk ook, en ik weet het, het is ook al een aantal keer gezegd: de raad en de deputatie doen ongelofelijk veel en ik dank u ook daarvoor, dat we ook nog blijvend het verschil kunnen maken. Ik heb er een aantal. Ten eerste, we ondersteunen en versterken samen met de lokale besturen de sensibiliseringscampagnes om de veiligheids- en risicocultuur nog verder te versterken en aan te scherpen. Er is heel veel materiaal ook bij Binnenlandse Zaken, misschien dringt het nog te weinig door. Zo kunnen we mensen ook nog meer bewust maken van de impact van hun woning en gedrag op aanpalende gevoelige infrastructuur, maar ook voor het wel en wee van zichzelf en van allen die hen dierbaar zijn.

Vergunningsaanvragen voor nieuwe gebouwen en/of ontwikkelingsinitiatieven, in het bijzonder in de buurt van gevoelige infrastructuur of natuurgebieden, worden misschien best nog eens onderworpen aan een extra verscherpt brandweeradvis, al houden we ook altijd wel rekening met die adviezen, maar misschien worden ze nog niet altijd gevraagd.

Ten laatste, tegen 2025 zijn alle appartementsgebouwen en sociale woningen waar de brandveiligheid nog niet het gewenste niveau bereikt heeft, in kaart gebracht. Dat is ook een voorstel uitgewerkt door Ralf Bruyninckx die er vandaag niet bij kon zijn. Ten laatste vanaf 2025 voeren de hulpverleningszones in de zonet vermelde gebouwen de noodzakelijke veiligheidsaudits uit. Audits die worden uitgevoerd in overleg of in samenwerking met diensten die verantwoordelijk zijn voor deze gebouwen. Hulpverleningszones maken dan de concrete afspraken en kijken toe op de opmaak en uitvoering van zo'n stappenplan om de brandveiligheid van deze gebouwen op het gewenste niveau te brengen. Ik zei het al, mensen met de minste middelen wonen doorgaans in de meest brandgevoelige gebouwen. Waar het echt nodig is, beperken, zoals in Kalmthout, of verbieden gemeentelijke politiereglementen het gebruik van vuur in tuinen nabij kwetsbare natuur tijdens vuurgevaarlijke periodes. Voor kwetsbare natuur zelf, voor de natuurgebieden, heeft minister Zuhair Demir dat inmiddels geregeld. Voor de tuinen in de onmiddellijke omgeving is dat vooral een taak van lokale besturen of misschien op het iets hogere niveau. Doel is duidelijk: vermijden dat branden overslaan.

Hulpdiensten voorzien we van uniforme kaarten, dat hebt u gezien, vanaf december is dat ook operationeel, met de bedoeling natuurlijk om op die manier, op de best mogelijke manier en ook op een veilige manier grote branden onder controle te krijgen. De vijf hulpverleningszones in provincie Antwerpen borgen tot diep in de organisatie de bestaande goede samenwerking op structurele wijze, wat ze ook aan het doen zijn. En, en dat is een punt dat breder gaat, we blijven ook aansturen op een ééngemaakte operationele bevelstructuur die geactiveerd wordt bij grootschalige noodsituaties. De beleidsopschaling van gemeentelijke over provinciale en federale fase, die maakt deel uit van de vertrouwde ruggengraat van het crisisbeheer in ons land.

Maar wat wel nog ontbreekt is een eengemaakte operationele bevelstructuur voor de optimale coördinatie van mensen en middelen in geval van een grootschalige federale noodsituatie. Wat geldt voor grootschalige overstromingen geldt immers allicht onverminderd voor grootschalige of langdurige inferno's, bijvoorbeeld in uitgestrekte of uiterst kwetsbare natuur- en havengebieden. We proberen dat ook in het raam van de evaluatie van de overstromingen ook sterk, ook als Antwerpen op de agenda te krijgen. En dan de geïntegreerde samenwerking tussen de hulpverleningszones en de bedrijfsbrandweereenheden, ook daar is aan geappelleerd.

Dames en heren, in de zaal en thuis, ik weet niet of er nog vragen zijn. Ik zal dat kort zeggen. Zo niet, of opmerkingen voor de sprekers. Zo niet, dan dank ik namens u allen de sprekers. En als er later nog vragen zijn, dan ga ik daar graag op in. Dan dank ik de sprekers zeer hartelijk. Zij namen echt de tijd om ons beter wegwijs te maken in de wereld van vuur, risico's, onzekerheden, kansen en opportuniteiten. Heel veel dank aan professor Ignaas Devisch voor de toelichting bij zijn boek en de filosofische duiding van de betekenis van vuur in onze huidige samenleving. Bedankt, Geert De Blust, voor de brede toelichting over vuur in de natuur. Heel veel dank ook Maya Gijssels voor je de toelichting over de cartografietool als de veel te lang ontbrekende tool in de strijd tegen natuurbranden en vooral ook voor je bijdrage aan de realisatie van dit zeer nuttige instrument. Ook Niels Vanlaer, veel dank voor de uiteenzetting over de dubbele ambigue rol van vuur in de haven en het uitgestrekte industriecomplex errond. Uiteraard dank ik ook de leden van het panel. Vanuit hun indrukwekkende ervaring en praktijk wierpen zij een uniek licht op wijzigende risico's en de wijzigende methoden om deze met zo weinig mogelijk impact te bestrijden. Ook op dat vlak eisen mensen steeds meer en accepteren ze steeds minder. Bedankt Bert Bruggemans, Koen Bollen, Luc Faes, Nathalie Mortelmans en François Van den Eynde. In het bijzonder ook voor de ten zeerste gewaardeerde samenwerking al van sinds ik dit ambt mag uitoefenen.

Bij de rede hoort zoals steeds ook een publicatie. Dat is dit jaar niet anders. Net als vorig jaar stond ik er ook niet alleen voor. Verschillende coauteurs werkten mee. Sommige van die coauteurs hoorde u vandaag al aan het werk. Ik hoop van harte dat u en vele anderen ook de tijd zullen nemen en de moeite zullen doen om ook de uitmuntende bijdragen van Anne Bergmans,

Hugo Marynissen, Steven van den Oord en Ralf Bruyninckx te lezen. Want op een briljante en zeer helder opgebouwde wijze zorgt Anne Bergmans voor het conceptuele fundament van deze rede. Professor Hugo Marynissen en Steven van den Oord gaan vooral dieper in op de nieuwe manieren van omgaan met risico's, onzekerheden, het genetwerkt beheer ervan, kortom: crisis governance. Tot slot en niet in het minst, dank ik u allen voor uw aandacht. Ik weet het, het was lang. De aandacht die uw raad en uw college, deputatie, ook in de toekomst aan dit thema zullen blijven besteden. Ik zou zeggen: verspreid het nieuws en het belang van goede voorzorgsmaatregelen. En tot slot: het is onnodig u te zeggen waarom we alweer moeten afzien van de aansluitende receptie. Maar de volgende keer, hoop ik, kunnen we die wel weer terug aanbieden. Dus daarom voor alles: take care, blijf gezond en, u zegt? Dan hebben we? Dan hebben we meer budget, voilà. Of het dan met alcohol zal zijn is nog iets anders, want dat is een ander debat, maar daar ga ik het nu niet over hebben. Maar in elk geval: take care, blijf gezond, een heel fijn weekend en eindejaarsperiode. Bedankt.

De gouverneur en haar gastsprekers ontvangen applaus.

VOORZITTER.- Dank u wel mevrouw de gouverneur, beste gastsprekers en panelleden. Hartelijk dank namens de leden van de raad en de toeschouwers thuis. Ik wil hierbij graag alle hulpverleners, maar vooral vandaag de brandweerlieden bedanken voor hun inzet. Misschien beseffen we het niet altijd, maar zij riskeren vaak hun leven om andere levens te redden. Ook een dank je wel voor de mensen van ICT die deze raad weer vlekkeloos hebben later verlopen voor de mensen thuis en ook hier met alle technische snuffjes.

Dames en heren, hierbij zijn we aan het einde van deze zitting gekomen. Jammer genoeg, zoals de gouverneur het had gezegd, geen afsluiten met een receptie. Maar uitgesteld is niet verloren en we hopen dan vlug het glas samen te kunnen heffen. De raadsleden en eventuele geïnteresseerden verwacht ik terug om deze raad verder te zetten op dinsdag 7 december. En dan nog iets praktisch: ik zou u graag willen vragen dat iedereen langs die uitgang naar buiten gaat, zodat we daar de boekjes kunnen uitdelen. Ik wens u alvast allemaal een veilige thuiskomst. Houd u aan de coronamaatregelen en dan komt alles snel weer goed. Dank je wel.

De zitting wordt geschorst om 16.35 uur.